

ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ - ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ Β:
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ – ΧΩΡΟΤΑΞΙΑ

ΜΑΘΗΜΑ

ΜΕΤΑΛΛΑΓΕΣ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΗ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ, ΚΟΙΝΩΝΙΑ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΕΙΣ ΑΠΟ ΤΟΝ 20^Ο ΣΤΟΝ 21^Ο ΑΙΩΝΑ

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ
Ν. ΒΑΪΟΥ, Π. ΚΟΥΤΡΟΛΥΚΟΥ, Ε. ΜΙΧΑ, Μ. ΜΑΝΤΟΥΒΑΛΟΥ, Μ. ΜΑΥΡΙΔΟΥ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΣΠΟΥΔΑΣΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ
ΤΟΥ ΜΕΤΑΞΟΥΡΓΕΙΟΥ

ΕΚΠΟΝΗΣΗ
ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ ΚΑΤΣΑΟΥΝΗ

ΧΕΙΜΕΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ 2014-2015

Περιεχόμενα

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ - ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	4
2. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ.....	5
3. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ:.....	6
4. ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ – ΕΞΕΛΞΗ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ	8
4.1. Ιστορικό πλαίσιο μεταξύ 1850 - 1991	8
4.2 Η κατάσταση το 2001 και μετά μέσα από τα απογραφικά στοιχεία	9
5. ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟΥΣ ΤΙΤΛΟΥΣ	10
5.1 Αγορά ακινήτων:	10
5.2 Κοινωνικά ζητήματα:	10
5.3 Αστικά ζητήματα:	11
5.4 Κρατική πολιτική:	11
5. ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΜΕ ΒΑΣΗ ΚΙΝΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΑΚΙΝΗΤΩΝ ΚΑΙ ΚΡΑΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	12
6. ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ	14
6.1 Περιεχόμενο άρθρων που αναφέρονται στην αναβάθμιση.....	14
6.1.1 Ποια η αφήγηση για το Μεταξουργείο ως προς την υποβάθμιση;	14
6.1.2 Ποια είναι τα αίτια υποβάθμισης;	14
6.1.3 Ποιες κοινωνικές ομάδες ευθύνονται για την υποβάθμιση;	15
6.1.4 Ποιες λύσεις προτείνονται για την αντιμετώπιση των προβλημάτων;	17
6.2 Περιεχόμενο άρθρων που αναφέρονται στην αναβάθμιση.....	18
6.2.1 Ποια η αφήγηση για το Μεταξουργείο ως προς την αναβάθμιση;	18
6.2.2 Σε ποιες κοινωνικές ομάδες βασίζεται η αναβάθμιση;	20
6.3.3 Ποιες λύσεις προτείνονται;	22
7. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	24
8. ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	25
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:	26
Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία	26
Ελληνική Βιβλιογραφία	27
Δικτυακοί Τόποι.....	28
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	29

- ΠΙΝΑΚΑΣ 1,σελ. 30..... 29
- ΠΙΝΑΚΑΣ 2, σελ. 32..... 29
- ΠΙΝΑΚΑΣ 3, σελ. 33..... 29
- ΠΙΝΑΚΑΣ 4, σελ. 34..... 29

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ - ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Τα τελευταία χρόνια έχει ανοίξει ένας έντονος διάλογος γύρω από τις χωροκοινωνικές μεταβολές που λαμβάνουν χώρα στην περιοχή του Μεταξουργείου, σε συνδυασμό και με μια γενικότερη πρόθεση μετατροπής της Αθήνας σε μητροπολιτικό κέντρο διεθνούς εμβέλειας. Υπό αυτές τις συνθήκες το Μεταξουργείο, το παρόν και το μέλλον του έχει γίνει αντικείμενο πολλών συζητήσεων και ιδεολογικών ρήξεων.

Το θέμα που φαίνεται να δεσπόζει από μεριά της κρατικής πολιτικής και των Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, είναι από τη μια το ζήτημα της «υποβάθμισης», που συνδέεται με συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες και κοινωνικές παθογένειες και από την άλλη η ανάγκη ανάπλασης ως λύση των προβλημάτων της πόλης, μέσω της προσέλκυσης νέων ομάδων κατοίκων. Πλάθεται με αυτό τον τρόπο μια αφήγηση για την πόλη όπου τα όρια της πραγματικότητας και η κατασκευή μιας εικόνας γίνονται ασαφή. Υπό αυτές τις συνθήκες τα ΜΜΕ έπαιξαν σημαντικό ρόλο τόσο στην διαμόρφωση της εικόνας και των αντιλήψεων για την πόλη όσο και στην προσπάθεια κοινωνικής νομιμοποίησης της πολιτικής ατζέντας πάνω στο θέμα.

Ως προέκταση αυτής της αφήγησης διαμορφώνεται και μια εικόνα για τις κοινωνικές ομάδες που κατοικούν σε αυτή, οι οποίες συνδέονται με τις διάφορες όψεις των ζητημάτων της. Έτσι φαίνεται να σχηματίζεται μια εικόνα του «επιθυμητού κατοίκου» που θα φέρει ανάπτυξη, στελεχωμένη συνθήως από τη «νέα μεσαία τάξη» και του «προβληματικού» της «τάξης των παριών», που δημιουργεί την υποβάθμιση. Οι δύο αυτές οπτικές συνδέονται και με το διαφορετικό οικονομικό και κοινωνικό προφίλ των ομάδων αυτών. Παράλληλα η άνθιση του λόγου πάνω σε αυτά τα ζητήματα, συμβαδίζει με την εμφάνιση επενδυτικών δραστηριοτήτων κτηματομεσιτικών εταιριών στην περιοχή και τη δρομολόγηση από το κράτος προγραμμάτων αστικής ανάπλασης.

Το πλαίσιο αυτό δεν αποτελεί μια βεβαιότητα, αλλά μια υπόθεση εργασίας που καλούμαστε να αναδείξουμε μέσα από την συγκεκριμένη εργασία. Μέσα από αυτή την απεικόνιση, επιχειρείται η προσέγγιση κάποιων πτυχών του κοινωνικού και χωρικού ανταγωνισμού μέσα από τον Τύπο. Πιο συγκεκριμένα η μελέτη του ανταγωνισμού μεταξύ των κοινωνικών ομάδων που συνδέονται με την υποβάθμιση και αυτών που συνδέονται με την αναβάθμιση. Θα επιχειρηθεί να απαντηθεί ποιες ομάδες σύμφωνα με τον Τύπο κατανέμονται σε αυτό το δίπολο, ποιος είναι ο χαρακτήρας του ανταγωνισμού που φαίνεται να γεννιέται και πώς ο ανταγωνισμός αυτός συνδέεται ή είναι μέρος των ευρύτερων διαδικασιών που συντελούνται στην περιοχή. Ως εκ τούτου πώς ο λόγος που διαρθρώνεται από τμήματα του Τύπου παράγει χωρική και κοινωνική πολιτική, μέσα από τη διαμόρφωση συλλογικών πεποιθήσεων και αναπαραστάσεων, τόσο για κοινωνικά υποκείμενα όσο και για το χώρο.

Η εργασία αυτή ευελπιστεί να συμβάλει, μέσω μιας διαφορετικής μεθοδολογικής προσέγγισης, στην συζήτηση για τις κοινωνικές διεργασίες που συντελούνται στην περιοχή του Μεταξουργείου ως προέκταση της γενικότερης συζήτησης γύρω από το διακύβευμα του κέντρου της Αθήνας και τα κοινωνικά ζητήματα και διαδικασίες αναδύονται από αυτό. Ένα ζήτημα βέβαια που δεν περιορίζεται στα πλαίσια του στενού ορίου του κέντρου αλλά σε ένα ευρύτερο επίπεδο κοινωνικής αναπαραγωγής και πολιτικής.

2. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ

Στην παρούσα εργασία επιλέχθηκε η προσέγγιση του κοινωνικού και χωρικού ανταγωνισμού μέσα από τον Τύπο, καθώς κρίνεται ότι η επίδρασή του είναι πολύ σημαντική, τόσο στον σχηματισμό των αντιλήψεων μεγάλου εύρους της κοινωνίας αλλά και στην επίδραση στις πολιτικές που θα ακολουθηθούν. Μέσω των γνωσιακών επιδράσεων της πληροφορίας, ο Τύπος παίζει σημαντικό ρόλο στην διαμόρφωση της πολιτικής, κοινωνικής και οικονομικής ατζέντας, καθώς ως μέσο διάδοσης της πληροφορίας αποφασίζει ποια ζητήματα θα αναδειχθούν, την έμφαση που θα δοθεί και τον τρόπο προσέγγισής τους. Η διαδικασία αυτή συντελείται μέσα από τους μηχανισμούς της επιλογής, ιεράρχησης και πλαisiώσης της επεξεργασίας των ειδήσεων.

Η διερεύνηση των άρθρων του Τύπου θα επιχειρηθεί τόσο μέσω της προσέγγισης της ημερήσιας διάταξης (agenda setting), όσο και μέσα από την προσπάθεια ανάγνωσης κάποιων στοιχείων πλαisiώσής τους. Η πρώτη διαπραγματεύεται το ποια θέματα επιλέγονται να παρουσιαστούν στο κοινό και ποια να αποσιωπηθούν, επηρεάζοντας την αντίληψή του για τη σημασία τους. Η προσέγγιση της πλαisiώσης έρχεται να την συμπληρώσει με την ενασχόληση με τον τρόπο με τον οποίο τα θέματα παρουσιάζονται στους αναγνώστες. (Scheufele & Tewksbury, 2007:14).

Η θεωρία της πλαisiώσης είναι αρκετά πολυσύνθετη και λόγω της φύσης της προσέγγισης που υποστηρίζει αλλά και λόγω των ποικίλων ορισμών και θεωρητικών προσεγγίσεων οι οποίοι βρίσκονται υπό διαμόρφωση (Van Gorp, 2005: 485). Η κοινή συνισταμένη εκτιμάται ότι εναπόκειται στην μελέτη του τρόπου με τον οποίο μια συγκεκριμένη «ανάγνωση» του μηνύματος παρουσιάζεται από τα ΜΜΕ. Σύμφωνα με την προσέγγιση του Entman (1993), η πλαisiώση αφορά την επιλογή ορισμένων πλευρών μιας αντιληπτής πραγματικότητας, οι οποίες αναδεικνύονται ως προεξέχοντα μέρη ενός μηνύματος, που σκοπό έχει την προώθηση ενός συγκεκριμένου ορισμού ενός προβλήματος, μίας αιτιακής ερμηνείας, μίας ηθικής εκτίμησης ή/και μίας υπόδειξης που αφορά στη διαχείριση του εν λόγω αντικειμένου. Υπό αυτή την οπτική μέσα από την χρήση πλαisiών δίνεται έμφαση σε κάποιες όψεις της πραγματικότητας ενώ αποσιωπώνται άλλες, δίνοντας συγκεκριμένες νοηματοδοτήσεις στα γεγονότα και διαμορφώνοντας τις αντιδράσεις και την αντίληψη του κοινού.

Η λειτουργία του πλαisiού που περιεγράφηκε δεν σημαίνει ότι οι αναγνώστες το υιοθετούν πιστά, χειραγωγούμενοι πλήρως από την εικόνα που προβάλλει ο δημοσιογράφος. Αποτελεί μια διαδραστική διαδικασία μεταξύ δημοσιογράφου και αναγνώστη. Μια διαδικασία βέβαια που σχετίζεται με τα πολιτισμικά στοιχεία που ενυπάρχουν στη συνείδηση και τη μνήμη κοινωνικών συνόλων. Η υπονόηση λοιπόν ενός πολιτισμικού θέματος δίνει τη δυνατότητα στα πλαίσια να καθορίζουν το νόημα που ο δέκτης αποδίδει σε ένα ζήτημα (Van Gorp, 2007:63). Έτσι δεν πρέπει να υποτιμούμαι την επίδρασή τους στην «κοινή γνώμη» και ιδιαίτερα όταν αναφερόμαστε σε θέματα κοινωνικής περιθωριοποίησης.

Η παραπάνω αναφορά στο πλαίσιο αποτελεί μια σύντομη, και ως εκ τούτου μερική, προσπάθεια επαφής με κάποιες αρχές του Τύπου, ώστε να αποτελέσουν ένα αντιληπτικό εργαλείο της ερμηνείας της αρθρογραφίας που θα μελετήσουμε στην συνέχεια. Θα ήταν εξαιρετικά χρήσιμη η ανάλυση των άρθρων μέσω πλαisiών. Λόγω του περιορισμένου χρόνου και εύρους αυτής της εργασίας αλλά και αντικειμένου, δεν είναι δυνατή η πραγματοποίηση μιας τέτοιας μεθοδολογικής προσέγγισης. Μας προσφέρει όμως ένα εννοιολογικό πλαίσιο ως βάση της προσέγγισης του λόγου που παράγεται από τον Τύπο.

3. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ:

Οι υποθέσεις εργασίας που προηγήθηκαν καλούνται να απαντηθούν μέσα από τη συγκρότηση μιας μεθοδολογίας προσέγγισης του Τύπου και του τρόπου διαχείρισης του υλικού.

Ως πραγματολογικό δεδομένο της εργασίας επιλέχθηκε η αρθρογραφία της εφημερίδας «Καθημερινή» που αναφέρεται στο Μεταξουργείο. Βασικό κριτήριο για την επιλογή εφημερίδας, ήταν η αναγνωσιμότητά της, το μέγεθος της αρθρογραφίας που παρουσιάζει για την περιοχή του Μεταξουργείου και επιπλέον πρακτικοί λόγοι όπως η ελεύθερη διάθεση και το χρονολογικό εύρος των διαθέσιμων άρθρων στο διαδίκτυο. Η εφημερίδα «Καθημερινή» πληρούσε αυτά τα κριτήρια ενώ περιείχε, μεταξύ των μεγάλης κυκλοφορίας εφημερίδων, από τις πιο πλούσιες αρθρογραφίες για το Μεταξουργείο.

Η αρθρογραφία επιλέχθηκε από το διαθέσιμο ηλεκτρονικό αρχείο¹ της εφημερίδας με τη λέξη-κλειδί «Μεταξουργείο». Από αυτό αποκλείστηκαν τα άρθρα που αναφέρονταν αποκλειστικά σε συγκεκριμένα πολιτιστικά γεγονότα και εκδηλώσεις.

Το χρονικό εύρος που επιλέγεται προς μελέτη είναι το 2001-2014. Το 2001 αποτελεί την έναρξη του νέου αιώνα, το έτος ένταξης της Ελλάδας στην ΟΝΕ, αλλά και ανάθεσης από το ΥΠΕΧΩΔΕ μιας δεύτερης πρότασης ανάπλασης της περιοχής του Μεταξουργείου. Παράλληλα περιλαμβάνεται η περίοδος πριν τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004, οι οποίοι αποτέλεσαν σημαντικό σημείο ενεργοποίησης του περιορισμένου ως τότε «λόγου» για την πόλη, ενώ σηματοδότησαν την προοπτική για «αναγέννηση» του κέντρου. Ο λόγος βέβαια για το Μεταξουργείο θα αναπτυχθεί κυρίως το 2006. Θεωρήθηκε όμως σημαντική η μελέτη της εξέλιξης της αρθρογραφίας σε βάθος χρόνου.

Η διαχείριση της αρθρογραφίας θα γίνει μέσω διαχρονικών τομών, οι οποίες βασίζονται σε διαφορετικές προσεγγιστικές διαδικασίες που εξαρτώνται από τα διαφορετικά ερωτήματα που καλούνται να απαντήσουν. Οι δύο βασικές είναι: πρώτον με βάση τους τίτλους όλων των άρθρων στα οποία εντοπίστηκε ως αναφορά το Μεταξουργείο και δεύτερον με την μελέτη του περιεχομένου των άρθρων που σχετίζονται με την αναβάθμιση και την υποβάθμιση. Ως σχόλιο της συνολικής αρθρογραφίας θα επιχειρηθεί ο συσχετισμός της με την παράλληλη χρονική παράθεση κινήσεων κτηματομεσιτικών εταιριών και κρατικού μηχανισμού. Η ταξινόμηση και η κατηγοριοποίηση του υλικού θα γίνει σε πίνακες για την πιο εύκολη διαχείριση και ερμηνεία του. Πρέπει να επισημανθεί ότι περιλαμβάνονται και άρθρα που αναφέρονται σε όλο το κέντρο της Αθήνας, εκ των οποίων έχουν επιλεγεί όσα κάνουν αναφορά στην περιοχή του Μεταξουργείου.

Στον πρώτο πίνακα οι τίτλοι των άρθρων θα κατηγοριοποιηθούν με βάση τη θεματολογία τους η οποία χωρίστηκε στις ακόλουθες τέσσερις κατηγορίες:

- Αγορά γης
- Κοινωνικά ζητήματα
- Ζητήματα αστικού χώρου
- Την κρατική πολιτική

¹

<http://www.kathimerini.gr/search?q=%CE%9C%CE%B5%CF%84%CE%B1%CE%BE%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B3%CE%B5%CE%B9%CE%BF#searchFull>

Η χρονολογική ταξινόμηση θεωρείται ότι προσφέρει τη δυνατότητα της εξέτασης του τρόπου που διαρθρώνεται ο λόγος σε βάθος χρόνου, αλλά και της έντασης που η εφημερίδα ασχολείται σε κάθε περίοδο με την περιοχή του Μεταξουργείου. Έτσι μας επιτρέπει να δούμε ποια θέματα αναδεικνύονται γενικά από τον Τύπο, τι μερίδιο σε αυτά κατέχει το ζήτημα της υποβάθμισης και αναβάθμισης και αν και πώς σχετίζεται με τις υπόλοιπες θεματικές.

Στη συνέχεια σε μια προσπάθεια αναζήτησης της σύνδεσης των θεματικών που προβάλλονται από τον Τύπο με τις ευρύτερες διαδικασίες που λαμβάνουν χώρα στην περιοχή, από επενδυτικής και κρατικής πλευράς, θα συνταχθεί ένας δεύτερος πίνακας. Ως προέκταση του προηγούμενου, θα συσχετίζει χρονολογικά την αρθρογραφία με την αναφορά κάποιων επενδυτικών κινήσεων κτηματομεσιτικών εταιριών και κινήσεις από κρατικής πλευράς στην περιοχή. Παράλληλα θα περιλαμβάνει τους τίτλους των άρθρων που αναφέρονται στους δύο αυτούς παράγοντες. Η παράθεση αυτή θα επιτρέψει το συσχετισμό της αρθρογραφίας με ευρύτερες διαδικασίες που λαμβάνουν χώρα στο Μεταξουργείο και θα φωτίσει καλύτερα την ερμηνεία τους.

Στη συνέχεια θα επιχειρηθεί μια προσπάθεια περιγραφικής κατηγοριοποίησης του περιεχομένου των άρθρων που αναφέρονται στα ζητήματα της αναβάθμισης και υποβάθμισης, επιλεγμένα από τις κατηγορίες των κοινωνικών και αστικών ζητημάτων. Η ταξινόμηση του περιεχομένου δεν είναι μια απόλυτη διαδικασία, αλλά απορρέει μέσα από μια υποκειμενική ανάγνωση και ερμηνεία του.

Η ανάλυση της θεματολογίας των άρθρων αυτών θα γίνει χρονολογικά ανά έτος και σε πέντε κατηγορίες:

- Τίτλος
- Ποιο είναι το κεντρικό ζήτημα
- Ποια είναι η αιτία πρόκλησης ή ο λόγος που αναφέρεται
- Ποια είναι τα αποτελέσματα ή οι επιπτώσεις
- Τι προτείνεται ως επίλυσης

Η απεικόνιση αυτή του υλικού θα μας προσφέρει μια πιο ποιοτική ανάγνωση της αρθρογραφίας και μέσα από την ανάλυση της θα επιχειρήσουμε να φωτίσουμε καλύτερα τις υποθέσεις εργασίας που προηγήθηκαν.

Ταυτόχρονα επιλέχθηκε με τον σχολιασμό των πινάκων η ταυτόχρονη παράθεση επιλεγμένων αποσπασμάτων της αρθρογραφίας προς τεκμηρίωση κάποιων παρατηρήσεων, καθώς και η παράθεση θεωρητικών προσεγγίσεων ως εργαλείο ερμηνείας και κατανόησης φαινομένων ή καταστάσεων.

4. ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ – ΕΞΕΛΞΗ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ

Στο σημείο αυτό, πριν προχωρήσουμε στην αξιολόγηση των άρθρων για την περιοχή του Μεταξουργείου, κρίθηκε απαραίτητη η αναφορά στο ιστορικό πλαίσιο της περιοχής για την οποία εξελίσσεται η έρευνά μας, κυρίως γύρω από την κοινωνική συγκρότησή της.

4.1. Ιστορικό πλαίσιο μεταξύ 1850 - 1991

Το Μεταξουργείο είναι από τις κεντρικές περιοχές της Αθήνας, καθώς σύμφωνα με το 23-07-1998 Προεδρικό Διάταγμά ως «Μεταξουργείο» ορίζεται η περιοχή του ρυμοτομικού σχεδίου της Αθήνας που περικλείεται από τις οδούς: Πειραιώς, Ιερά Οδό, Κωνσταντινουπόλεως, Ανδρομάχης, Δεληγιάννη, Πλατεία Καραϊσκάκη, Αγίου Κωνσταντίνου και Πλατεία Ομόνοιας.

Το όνομα της περιοχής προέρχεται από το εργοστάσιο μεταξουργίας, που αποτέλεσε μια από τις πρώτες βιομηχανικές μονάδες στην περιοχή, λειτουργώντας την περίοδο 1854-1875 (Μπίρης, 2005). Αυτό σηματοδοτεί κατά τη δεκαετία του 1850 την μετατροπή της, σε ζώνη παραγωγικών λειτουργιών` συγκεντρώνοντας βιομηχανικές και βιοτεχνικές χρήσεις και η περιοχή μετατρέπεται σε γειτονιά λαϊκών και εργατικών στρωμάτων (Σαρηγιάννης, 2000).

Η λαϊκή κατοικία παραμένει κυρίαρχη και κατά το μεσοπόλεμο (1930 και έπειτα), ενώ με τη μετατροπή της Ομόνοιας σε εμπορικό και πνευματικό κέντρο, εγκαθίστανται πολλά θέατρα και αρχίζει πέρα πλέον να γίνεται και πόλος έλξης για τη διασκέδαση των αστών.

Η γιγάντωση της οικοδομικής δραστηριότητας το 1950-1970 δεν επηρέασε τόσο έντονα όσο άλλες περιοχές το Μεταξουργείο. Σε αυτό συνέβαλε η έντονη κατάτμηση των ιδιοκτησιών, τα πλάτη των δρόμων, το ενδεχόμενο ανεύρεσης αρχαιολογικών λειψάνων αλλά και ο χαρακτήρας της γειτονίας και η περιβαλλοντική υποβάθμιση.

Παράλληλα η αύξηση της χρήσης οδών όπως η Λένορμαν και Αχιλλέως, προσελκύουν κατά τη δεκαετία 1959-60 δραστηριότητες μη συμβατές με την κατοικία, όπως συνεργεία αυτοκινήτων, αποθήκες, βιομηχανικές εγκαταστάσεις κ.ά. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με την προαστικοποίηση και την δυσκολία των κατοίκων, εργάτες στην πλειοψηφία τους, να πάρουν χαμηλότοκα δάνεια για επισκευή των σπιτιών τους ή ανέγερση νέων, οδήγησε στην απομάκρυνση πολλών κατοίκων, με μείωση της αξίας των ακινήτων και την ερείπωση πολλών. Έτσι αποσυντίθεται η συνοικιακή ζωή της γειτονίας του Μεταξουργείου, οδηγώντας στην έντονη υποβάθμιση του οικοδομικού αποθέματος και του δημόσιου χώρου. Επιπλέον η γειτνίαση με το υποβαθμισμένο τμήμα της Ομόνοιας, νότια και δυτικά, προσέλυσε ξενοδοχεία, μπαρ και οίκους ανοχής (Χατζιώτης, 1999). Οι οίκοι ανοχής εξακολουθούν να έχουν έντονη παρουσία μέχρι σήμερα.

Καθοριστικός παράγοντας για την ιστορία της περιοχής, υπήρξε η ένταξη της στο ιστορικό κέντρο της Αθήνας με το Π.Δ. της 21.9.1979 (ΦΕΚ 567Δ/13.10.79). Το διάταγμα στοχεύοντας την εξυγίανση του επιβαρυσμένου περιβάλλοντος, απαγορεύει την αύξηση της υποδύναμης και την ίδρυση νέων βιομηχανιών. Έτσι, από τη δεκαετία του '80, η παραγωγική βάση της περιοχής πλήττεται, ενώ απομακρύνονται ακόμη περισσότερα νοικοκυριά που ήταν συνδεδεμένα με τέτοιες δραστηριότητες. Προς το τέλος της δεκαετίας του '80 και μέχρι σήμερα, υπάρχουν πολλά εγκαταλελειμμένα κτίρια που εναλλάσσονται με κενά οικοπέδα. Η κτιριακή υποβάθμιση ευνόησε την εγκατάσταση κοινωνικών ομάδων με

περιορισμένες οικονομικές δυνατότητες όπως οικονομικούς μετανάστες και πρόσφυγες οι οποίοι σταθεροποιούν εν τέλη σ' αυτή την περίοδο τον πληθυσμό.

Το 1990 γίνεται η εκπόνηση του πρώτου από τα προγράμματα ανάπτυξης, σε ένα συνολικό πλαίσιο αναβάθμισης του κέντρου, λόγω των προβλημάτων που είχαν προκύψει από τον τρόπο παραγωγής αστικής γης και της ιδιοποίησης του οικιστικού προϊόντος (Αραβαντινός, 1997), το οποίο δεν εφαρμόστηκε.

Αργότερα το Προεδρικό Διάταγμα του 1998 θέτει ως στόχους για την περιοχή, τον περιορισμό των οχλουσών παραγωγικών χρήσεων, την προστασία της κατοικίας και την ανάπτυξη χρήσεων αναψυχής. Το κενό κτιριακό απόθεμα που δημιουργήθηκε από την απομάκρυνση των χρήσεων αυτών, σε συνδυασμό με την γειτνίαση με περιοχές στις οποίες έχει προηγηθεί η μετάλλαξή τους σε περιοχές αναψυχής, με έντονο βέβαια κορεσμό, δημιουργούν μια τάση στα τέλη της δεκαετίας του '90 για ένταξη νέων χρήσεων, που αφορούν κυρίως ψυχαγωγία και διασκέδαση. Τα τέλη της δεκαετίας αυτής κάνουν την εμφάνισή τους και οι Κινέζοι, οι οποίοι σε βάθος μιας δεκαετίας ανέπτυξαν έντονη εμπορική δραστηριότητα στην περιοχή με πλήθος καταστημάτων λιανικού εμπορίου.

4.2 Η κατάσταση το 2001 και μετά μέσα από τα απογραφικά στοιχεία

Το 2001, έτος για το οποίο διαθέτουμε τα τελευταία απογραφικά στοιχεία, η περιοχή συνεχίζει να είναι εργατική με το 61%² του ενεργού επαγγελματικά πληθυσμού της να είναι ανειδίκευτοι εργάτες, χειριστές βιομηχανικών εγκαταστάσεων και τεχνίτες, το 32% εξ' αυτών να στελεχώνεται από ανειδίκευτους εργάτες. Παράλληλα έχουμε και την εμφάνιση στην περιοχή και ατόμων που ανήκουν σε ανώτερα διοικητικά και «δημιουργικά επαγγέλματα», αλλά η παρουσία τους είναι μειωμένου αριθμού. Βέβαια το 2001 δεν είχαν πραγματοποιηθεί ιδιαίτερες αλλαγές στην κοινωνική σύσταση της περιοχής. Μετά το 2007 έχουμε την ανέγερση πολυτελών κατοικιών και οικιστικών συγκροτημάτων που υποδηλώνουν μια εισροή μεγαλύτερων εισοδηματικών στρωμάτων, αλλά συνεχίζει να μην είναι μεγάλης κλίμακας.

Η περιοχή λοιπόν συνεχίζει στην πλειοψηφία να κατοικείται από εργατικά και μικροαστικά στρώματα, ενώ υπάρχει αρκετά αυξημένη αποστέρηση του πληθυσμού σε διάφορα επίπεδα³ και μάλιστα αρκετά χρόνια πριν ξεσπάσει η οικονομική κρίση.

Παράλληλα οι ήδη υπάρχουσες μεταναστευτικές ομάδες αυξάνονται, με εξαίρεση τους Πολωνούς, ενώ νέες ομάδες ποικίλων εθνικοτήτων έρχονται να προστεθούν, στελεχώνοντας το 44% του συνολικού πληθυσμού της περιοχής.

---

² Στοιχεία ΕΣΥΕ-ΕΚΚΕ, απογραφή 2001

³ Κατσαούνη, Σ. 2015, *Το ζήτημα της κοινωνικής συνοχής στην περιοχή του Μεταξουργείου: Διερεύνηση πτυχών της κοινωνικής και οικονομικής αποστέρησης και της ανάπτυξης δομών και σχέσεων αλληλεγγύης από «τα κάτω»*, Τομέας Πολεοδομίας Χωροταξίας, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, ΕΜΠ, αδημοσίευτη σπουδαστική μεταπτυχιακή εργασία

5. ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟΥΣ ΤΙΤΛΟΥΣ

Στο κεφάλαιο αυτό θα επιχειρηθεί μέσα από την ανάγνωση του Πίνακα 1(βλ. Παράρτημα) μια γενική απεικόνιση των θεματικών που απασχολούν περισσότερο την εφημερίδα και το πώς εξελίσσονται χρονολογικά. Η διαδικασία αυτή θα μας επιτρέψει να προσδιορίσουμε τον ρόλο που κατέχουν τα ζητήματα της υποβάθμισης και της αναβάθμισης, το πότε αναδύονται και με ποια ένταση αλλά και το πώς φωτίζονται από κάποιες άλλες θεματικές.

Όπως συμπεραίνεται από τον Πίνακα 1 η αναφορά στα ζητήματα της υποβάθμισης και αναβάθμισης της περιοχής πρωταγωνιστεί στην αρθρογραφία της εφημερίδας. Το 55% των άρθρων αναφέρονται στα ζητήματα αυτά ενώ με έμμεσο τρόπο αποτελούν αντικείμενο και άλλων θεματικών. Όπως παρατηρείται η υποβάθμιση αναφέρεται κυρίως στην κατηγορία των κοινωνικών ζητημάτων, ενώ η ανάγκη ή προοπτική αναβάθμισης κυρίως στα ζητήματα του αστικού χώρου, με κάποιες αναφορές και στην αγορά ακινήτων και κρατική πολιτική. Πιο συγκεκριμένα ανά κατηγορία.

5.1 Αγορά ακινήτων:

Λέξεις- φράσεις κλειδί: Επενδυτικές ευκαιρίες, κρυφές υπεραξίες, κρυμμένα κέρδη, χάρτης - γεωγραφία – παιχνίδια της αγοράς ακινήτων, οι «τολμηροί» αγοράζουν, loft

Η περιοχή του Μεταξουργείου απασχολεί ιδιαίτερα την αρθρογραφία ως προς την αγορά ακινήτων. Μέχρι και το 2008 η περιοχή προβάλλεται ως επενδυτική ευκαιρία για «τολμηρούς» επιχειρηματίες, σε μια περιοχή που κρύβει «κρυφές» υπεραξίες. Κεντρική σκέψη· αγοράζει φθηνά λόγω υποβάθμισης πουλάς μελλοντικά ακριβά λόγω προοπτικής ανάπτυξης.

Μετά το 2010 βέβαια μειώνεται από την εφημερίδα η αναφορά στην επένδυση, ίσως και γιατί η περιοχή έδειχνε μια δυναμική ανάπτυξης και αύξησης ενοικίων πολυτελών κατασκευών, η οποία μετά το 2009 με την οικονομική κρίση έμεινε στάσιμη ή μειώθηκε⁴, ίσως κι επειδή η πολυαναμενόμενη ανάπτυξη δεν προχώρησε όσο γρήγορα φαντάζονταν ή εξήγγειλε το κράτος ή ίσως κι επειδή ένα μεγάλο μέρος του κτιριακού αποθέματος έχει εκείνη την περίοδο ήδη αγοραστεί από επενδυτές οι οποίοι περιμένουν τις ευνοϊκές συνθήκες ανάπτυξης και καρποφόρησης της επένδυσής τους.

5.2 Κοινωνικά ζητήματα:

Λέξεις – φράσεις κλειδί:

Μετανάστες, νεοαστοί, «εθνικές» ομάδες, άστεγοι, περιθωριακοί

γκέτο, κρούσματα ληστειών, νόμος της νύχτας, ανάπτυξη, εθνοκάθαρση, μαύρες τρύπες, εγκαταλελειμμένα κτίρια, αγοραίος έρωτας, υποβάθμιση, παρακμή, πληγές, ερήμωση, σήψη

φόβος, τρόμος, ανασφάλεια

Στα κοινωνικά ζητήματα πρωταγωνιστούν τα θέματα της υποβάθμισης. Γενικά, όπως βλέπουμε από τους τίτλους αλλά και από το λεξιλόγιό τους, παρουσιάζεται μια

⁴ <http://metaxourgeio.wordpress.com/2013/05/04/athinaiko-downtown/>

εξαιρετικά «μαύρη» εικόνα της πόλης όπου κυριαρχεί ο φόβος, το έγκλημα και η παρακμή. Στο μυαλό του αναγνώστη αποτυπώνεται έντονα η εικόνα της υποβάθμισης.

Επιπλέον αναφέρονται σε αυτά κοινωνικά ζητήματα αλλά περισσότερο ως ζητήματα που χρίζουν αντιμετώπισης. Για παράδειγμα όπως βλέπουμε στους τίτλους των άρθρων για το πρόβλημα των αστέγων· ««Δώρο» για τους άστεγους τα εγκαταλελειμμένα κτίρια», «Υπαίθρια ξενοδοχεία για άστεγους έχουν γίνει οι πλατείες», «Καταφύγιο περιθωριακών τα αστικά κουφάρια», δεν δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στο γεγονός ότι υπάρχουν χιλιάδες άστεγοι ή ΓΙΑΤΙ, αλλά με την χρήση του τοπικού προσδιορισμού δίνεται έμφαση στο ΠΟΥ υπάρχουν αυτοί οι άστεγοι. Έτσι το κεντρικό πρόβλημα μετατοπίζεται από το πρόβλημα της ύπαρξης χιλιάδων αστέγων, στο ότι βρίσκονται σε πλατείες και εγκαταλελειμμένα κτίρια του Μεταξουργείου ή το κέντρο της Αθήνας γενικότερα.

Παράλληλα βλέπουμε σε τίτλο τον χαρακτηρισμό «νεοαστοί», που προσδίδει μια μετεξέλιξη των αστών, τα χαρακτηριστικά της οποίας θα εξετάσουμε πιο εκτενώς στη συνέχεια.

Επιπλέον τα μεγάλα προβλήματα αποστέρησης που όπως είδαμε αντιμετωπίζουν οι κάτοικοι του Μεταξουργείου δεν φαίνεται να απασχολούν την αρθρογραφία. Γενικότερα παρατηρείται ότι εκτός από τον φόβο και την εγκληματικότητα δεν υπάρχει κάποια ιδιαίτερη αναφορά σε άλλα καθημερινά προβλήματα των κατοίκων ή γενικότερα σε άλλα ζητήματα της καθημερινότητάς τους.

5.3 Αστικά Ζητήματα:

Λέξεις – φράσεις κλειδί:

πράσινη, ανθρώπινη πόλη, αναβάθμιση, αποκατάσταση, αρχιτεκτονική, ο νέος αστικός πολιτισμός, «ταυτότητα» για ειδικό κοινό, (πολιτιστική) άνοιξη, γειτονιά, πλατείες, διατηρητέα, ερείπια, εγκαταλελειμμένα

Τα άρθρα που ταξινομήθηκαν στην κατηγορία των αστικών θεμάτων είναι περισσότερο αισιόδοξα από τα κοινωνικά. Αυτά έχουν ως σημαντική θεματολογία την ανάπλαση της περιοχής και τον αναδυόμενο πολιτιστικό χαρακτήρα. Βλέπουμε συχνές αναφορές στην ανέγερση νέων πολιτιστικών χώρων στο Μεταξουργείο, στην προώθηση της περιοχής ως εναλλακτικό προορισμό διασκέδασης αλλά και στην εμφάνιση ενός νέου «αστικού πολιτισμού». Μέσα από την ανάγνωση των τίτλων αυτό που μένει στη μνήμη είναι μια εικόνα άνθισης του πολιτισμού και αλλαγής του Μεταξουργείου.

5.4 Κρατική πολιτική:

Λέξεις – φράσεις κλειδί:

συνοριοφύλακες, επιχείρηση «σκούπα», αστυνόμευση, διεθνές κέντρο πολιτισμού, επιστροφή του κόσμου, κίνητρα, μέτρα, αλλαγές, ανάπλαση

Γενικά δεν έχουμε ιδιαίτερη αρθρογραφία που να έχει ως κύριο θέμα κρατικές πολιτικές. Μέχρι το 2011 οι αναφορές είναι για κάποιες επιχειρήσεις «σκούπα» και για την προετοιμασία των Ολυμπιακών αγώνων. Είναι χαρακτηριστικό ότι δεν έχουμε καμιά αναφορά για την ανάθεση νέας μελέτης ανάπλασης του Μεταξουργείου το 2001, ούτε καμιά ιδιαίτερη για το ΣΟΑΠ⁵ το 2014. Το νομοσχέδιο που προκάλεσε τα περισσότερα

---

⁵ Σχέδιο Οργανωμένης Αστικής Παρέμβασης για το Κέντρο της Αθήνας

δημοσιεύματα είναι το «Σχέδιο Δράσης για το Κέντρο της Αθήνας» το 2011, εκ του οποίου επικεντρώθηκαν στην αστυνόμευση και για τα κίνητρα εισροής νέων κατοίκων στο κέντρο, η οποία χαρακτηρίζεται ως «επιστροφή» των κατοίκων.

5. ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΜΕ ΒΑΣΗ ΚΙΝΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΑΚΙΝΗΤΩΝ ΚΑΙ ΚΡΑΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Επιδίωξη της παρούσας εργασίας αποτελεί, πέρα από την διερεύνηση των θεματικών της αρθρογραφίας και ο συσχετισμός τους με ευρύτερες διεργασίες που συντελούνται στην περιοχή. Από την ανάγνωση του πρώτου πίνακα εντοπίσαμε μια ροπή προς την ενεργοποίηση της αγοράς ακινήτων. Στο παρόν κεφάλαιο θα επιχειρήσουμε να προσδιορίσουμε πτυχές της επίδρασής της στην διαμόρφωση του λόγου και των θεματικών της αρθρογραφίας.

Μέσα από την παράλληλη παράθεση στην θεματολογία, κινήσεων κτηματομεσιτικών εταιριών που εμφανίζουν επενδυτική δραστηριότητα στην περιοχή και κρατικών πολιτικών (βλ. Πίνακας 2, Παράρτημα), αυτό που συμπεραίνεται είναι ότι υπάρχει συσχετισμός της αρθρογραφίας με τη δράση αυτών. Πιο συγκεκριμένα η ανάπτυξη της θεματολογίας γύρω από κοινωνικά και αστικά ζητήματα και η όξυνση του λόγου, που κυμαίνεται ανάμεσα στο 2007-2010, συμπίπτει με την περίοδο εμφάνισης επενδυτικής δράσης από κτηματομεσιτικές στην περιοχή.

Με βάση τον δεύτερο πίνακα βλέπουμε ότι αστικά ζητήματα δεν απασχολούν ιδιαίτερα τον Τύπο πριν το 2006. Μετά από το 2006 έχουμε αύξηση των θεματικών που αφορούν την περιοχή, με το 58% των αστικών ζητημάτων να αναφέρονται στις κινήσεις των δύο κτηματομεσιτικών που φαίνονται να δραστηριοποιούνται στην περιοχή της ΓΕΚ Α.Ε. Συμμετοχών, Ακινήτων, Κατασκευών και της Oliaros. Η επιτυχία των επενδυτικών κινήσεων εμφανίζεται ως η μόνη ελπίδα για να λυθούν τα προβλήματα της περιοχής και προωθείται έντονα η ενίσχυση των κινήσεών τους από το κράτος.

Δεν αυξάνεται όμως ο λόγος μόνο για τα αστικά ζητήματα. Η δράση κτηματομεσιτικών εταιριών συμβαδίζει και με τον σχηματισμό μιας έντονης ρητορικής γύρω από τα κοινωνικά θέματα του Μεταξουργείου ή το σχολιασμό ζητημάτων του κέντρου με αναφορά και στο Μεταξουργείο. Μέχρι το 2005 δεν είχαμε, εκτός από ένα, καμία αναφορά σε κάποιο κοινωνικό πρόβλημα. Ζητήματα που δεκαετίες υπάρχουν στην περιοχή, εκτός ίσως από την ύπαρξη ναρκομανών τα τελευταία χρόνια, αρχίζουν να αναδύονται ως μείζονες θεματικές μετά το 2005. Ο λόγος γι' αυτά είναι ιδιαίτερα έντονος της χρονιές 2008 και 2010 με μια έντονη και δραματική φρασεολογία. Ενδεικτικό είναι ότι οι οίκοι ανοχής οι οποίοι έχουν εγκατασταθεί στο Μεταξουργείο από τη δεκαετία του '70, αναφέρονται ως ζήτημα από το 2008 και μετά.

Το ακόλουθο άρθρο με τίτλο «μια μικρή επανάσταση κάτω από την Ομόνοια», που αναφέρεται στην προσπάθεια ένταξης του σχεδίου της Oliaros, KM Properties⁶, στο ευρωπαϊκό πρόγραμμα χρηματοδότησης JESSICA , ίσως δίνει μια ερμηνεία της χρονικής επιλογής αναφοράς κάποιων κοινωνικών ζητημάτων:

---

⁶ <http://www.oliaros.com/?lang=gr&c=29&title=KM-Properties>

Για να ξεκινήσει το έργο θα πρέπει πρώτα να υλοποιηθεί η συμφωνία δανειοδότησης του έργου και γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο συμμετείχαν στη σύσκεψη της προηγούμενης εβδομάδας και οι εκπρόσωποι της Εθνικής Τράπεζας. Οι τελευταίοι έθεσαν με έμφαση τα ζητήματα ασφάλειας της περιοχής (διακίνηση και χρήση ναρκωτικών, πορνεία). «Αυτά τα θέματα πρέπει να αντιμετωπιστούν σε συνεργασία με το υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, που αντιλαμβανόμαστε όλοι ότι έχει τη βούληση να βρει λύσεις», δήλωσε ο κ. Νότης Μηταράκης. «Αν ξεκινήσουμε αυτήν τη διαδικασία, μπορεί να ολοκληρωθεί η αδειοδότηση μέσα στο 2013⁷.

Ο ρόλος που αποφασίζει τελικά να αναλάβει το κράτος για την περιοχή, αναθέτοντας από το 1990⁸ σχέδια ανάπτυξης που δεν πραγματοποιούσε, είναι μια επικουρική ενίσχυση της ιδιωτικής επένδυσης. Η ανάπτυξη έχει βασιστεί στην προσπάθεια ένταξης του σχεδιαστικού πλάνου της εταιρίας Oligos στο πρόγραμμα ευρωπαϊκής χρηματοδότησης JESSICA⁹, το οποίο το κράτος θα πλαισιώσει από τη μεριά του με περισσότερη αστυνόμευση, την μετακίνηση των οίκων ανοχής, με κάποια έργα αναβάθμισης της περιοχής και κυρίως με κίνητρα που αφορούν φοροαπαλλαγές. Ο στόχος που διατυπώνεται στο «Σχέδιο Δράσης για το Κέντρο της Αθήνας» είναι η παρέμβαση σε περιοχές με «με έντονη κοινωνική, οικονομική και περιβαλλοντική υποβάθμιση» με σκοπό «να στηριχθεί και να συγκρατηθεί ο υγιής πληθυσμός που έχει απομείνει και να προσελκυστεί νέος, ενώ πρέπει παράλληλα να ενεργοποιηθούν οι μηχανισμοί της αγοράς και να διασφαλιστεί ένα λειτουργικό σύστημα.»¹⁰

Οι επισημάνσεις και τα συμπεράσματα που απορρέουν από τον παραπάνω συσχετισμό είναι πολύ περισσότερα από αυτά που αναφέρθηκαν. Στο μικρό εύρος όμως αυτής της εργασίας δεν μπορούν να παρατεθούν. Αυτό που κρατάμε ως χρήσιμο συμπέρασμα είναι η ύπαρξη κερδοσκοπικών συμφερόντων της αγοράς ακινήτων η οποία πλαισιώνεται τόσο από την κρατική πολιτική όσο και από τον λόγο που εκφέρεται μέσα από την εφημερίδα.

---

⁷<http://www.kathimerini.gr/486869/article/politismos/arxeio-politismoy/mia-mikrh-epanastash-katw-apo-thn-omonoia>

⁸ Ανάθεση το 1990 μελέτης ανάπτυξης της περιοχής στην Εταιρία Μελετών Περιβάλλοντος ΕΠΕ, Ι. Δ. Δημητριάδης και Συνεργάτες

Ανάθεση το 2001 από το ΥΠΕΧΩΔΕ μιας άλλης μελέτης για την περιοχή, στο μελετητικό γραφείο Α.Καρύδη με τίτλο «Αναγνώριση και προτάσεις παρεμβάσεων για την περιοχή του Μεταξουργείου».

⁹ <http://www.jessicafund.gr/>

¹⁰ Στόχος που διατυπώνεται στο Σχέδιο Δράσης για το Κέντρο της Αθήνας, 2011

Πηγή:<http://www.ypeka.gr/LinkClick.aspx?fileticket=cwref0yvYc%3D&tabid=37&language=el-GR>

6. ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

6.1 Περιεχόμενο άρθρων που αναφέρονται στην αναβάθμιση

Ύστερα από την προσέγγιση της θεματολογίας της εφημερίδας, θα προχωρήσουμε στο παρόν κεφάλαιο σε μια εμβάθυνση στο περιεχόμενο του λόγου που παράγεται γύρω από τα ζητήματα της υποβάθμισης και αναβάθμισης. Εστιάζοντας στην αρθρογραφία που αφορά τα ζητήματα αυτά, επιλέχθηκε μια αναλυτικοσυνθετική προσέγγιση του περιεχομένου της, μέσω της περιγραφικής ταξινόμησής του στη βάση ζήτημα-αίτιο-αποτέλεσμα-λύση. Παράλληλα θα παρατεθούν αυτούσια αποσπάσματα της αρθρογραφίας με σκοπό το σχηματισμό μιας καλύτερης εικόνας του λόγου που παράγεται τόσο για την πόλη όσο και για τις κοινωνικές ομάδες που συνδέονται με αυτή.

6.1.1 Ποια η αφήγηση για το Μεταξουργείο ως προς την υποβάθμιση;

Η εικόνα που σχηματίζεται για το Μεταξουργείο δεν προέρχεται μέσα από την παρατήρηση του Πίνακα 4 (βλ. Παράρτημα) αλλά περισσότερο μέσα από την αφήγηση της αρθρογραφίας. Προϊδεασμένοι από το λεξιλόγιο και τη θεματική των τίτλων, βλέπουμε αυτή η εικόνα να επιβεβαιώνεται μέσα από τα άρθρα τα οποία σχηματίζουν μια αφήγηση σκοτεινού τοπίου «παρακμής» και «καταστροφής».

Μακάρι να ήταν ένας ο κύκλος. Αλλεπάλληλοι κύκλοι εκτροπής και εκκαθάρισης διαδέχονται ο ένας τον άλλο στο αθηναϊκό κέντρο σαν βαριεστημένο τρενάκι του τρόμου που πηγαινοέρχεται νωχελικά από την κόλαση στον παράδεισο χωρίς κανείς να δίνει μεγάλη σημασία.¹¹

Ολόκληρη η περιοχή αναδίδει μιαν αίσθηση παρακμής, σαν κάτι φοβερό να έχει συμβεί και να ζούμε την «επόμενη ημέρα»...¹²

6.1.2 Ποια είναι τα αίτια υποβάθμισης;

Παρατηρώντας, μέσω του Πίνακα 3 (βλ. Παράρτημα), τον τρόπο που πλαισιώνονται τα κοινωνικά προβλήματα μέσω της σχέσης αιτίου – αποτελέσματος, υποστηρίζεται ότι στην αρθρογραφία έχουμε αναφορά των κοινωνικών παθογενειών ως πρόβλημα του κέντρου αλλά καμιά αναζήτηση στο τι τις γεννά. Είναι χαρακτηριστικό ότι σε αρθρογραφία 13 χρόνων και μέσα σε οικονομική κρίση, στα κοινωνικά ζητήματα δεν έχουν εμφανιστεί καθόλου ως αιτία αλλά, ούτε και ως ζήτημα, οι όροι «κοινωνική ανισότητα», «οικονομική ανισότητα», «στεγαστική αποστέρηση», «φτώχεια». Αντιμετωπίζονται σαν προβλήματα που γενικά υπάρχουν. Κανένα άρθρο απ' όσα παρατίθενται δεν προτείνει την μείωση ή

¹¹ <http://www.kathimerini.gr/711669/opinion/epikairothta/arxeio-monimes-sthles/oi-mayres-trypes-toy-a8hnaikoy-kentroy>

¹²<http://www.kathimerini.gr/406547/article/epikairothta/ellada/meta3oyrgeio-mia-perioxh-poy-anadidei-ais8hsh-parakmhsh>

ανακούφιση των κοινωνικών ανισοτήτων και ιδιαίτερα σε μια περιοχή σαν το Μεταξουργείο που είναι από τις χαμηλότερες εισοδηματικά περιοχές της Αθήνας, με συνθήκες μεγάλης αποστέρησης. Επίσης το πρόβλημα στα περισσότερα άρθρα δεν επικεντρώνεται στον εντοπισμό και την επίλυση των κοινωνικών παθογενειών αλλά στο ότι αυτές χαλάνε την εικόνα του κέντρου, μειώνουν τον τζίρο των καταστημάτων και επιχειρήσεων, προκαλούν φόβο σε ομάδες κατοίκων και ότι εμποδίζουν την έλευση νέων κατοίκων και κυρίως επενδύσεων.

6.1.3 Ποιες κοινωνικές ομάδες ευθύνονται για την υποβάθμιση;

Ως προς τις αιτίες της υποβάθμισης, οι κοινωνικές ομάδες που φέρονται ως υπεύθυνες στα περισσότερα άρθρα είναι οι μετανάστες, οι ναρκομανείς και οι ιερόδουλες. Στα περισσότερα συνήθως αναφέρονται και οι τρεις παράγοντες. Ο λόγος αυτός γίνεται εξαιρετικά έντονος και στοχοποιημένος μετά το 2008, μέσα από μια περιπτωσιολογική πλαισίωση των ζητημάτων, η οποία προσωποποιεί τα αίτια της υποβάθμισης. Η παράλληλη αναφορά των διαφορετικών αυτών κοινωνικών ομάδων στην ίδια κατηγορία, δεν είναι κάτι που προκύπτει από τα γεγονότα. Η συγκρότησή τους σε μια ενιαία οντότητα, που ευθύνεται για όλα τα δεινά της πόλης, θεωρείται ότι αποτελεί μία αξιακή και ιδεολογική επιλογή και όχι μια απλή εκτίμηση των γεγονότων.

Ιδιαίτερης σημασίας είναι ο απορριπτικός λόγος που παράγεται για μια ολόκληρη κοινωνική ομάδα που είναι οι μετανάστες, συμπεριλαμβάνοντας συμπεριφορές που προέρχονται από άτομα ανεξαρτήτου εθνικότητας (αποδεδειγμένα και από πολλούς Έλληνες) σε μια ταμπέλα «μετανάστης». Η ύπαρξη μεταναστών αντιμετωπίζεται στα περισσότερα άρθρα σαν κοινωνική παθογένεια και ταυτίζονται μέσω του λόγου έμμεσα αλλά τις περισσότερες φορές και άμεσα με την εγκληματικότητα, τις μαφίες, εθνοτικές συγκρούσεις, κίνδυνο ασθενειών. Για την σύνδεση αυτή δεν χρειάζεται κάποιο επιχείρημα ή απόδειξη που να αποδίδει όλες αυτές τις συμπεριφορές στον χαρακτηρισμό «μετανάστης», αλλά απλά η ρητορεία της αναφοράς της λέξης μετανάστης στο ίδιο άρθρο με τα παραπάνω γεγονότα. Χαρακτηριστικό είναι επίσης ότι η λέξη αυτή πρέπει να περιέχεται αυτούσια ως ιδιότητα στα περισσότερα άρθρα. Έτσι για παράδειγμα για την εγκατάσταση σε εγκαταλελειμμένα κτίρια άστεγων Ελλήνων και μεταναστών δεν έχουμε τον χαρακτηρισμό ως άστεγοι, ούτε ακόμη και τον προσδιορισμό ως άστεγοι μετανάστες, αλλά ο άστεγος και ο μετανάστης αναφέρονται σαν δύο ξεχωριστές κατηγορίες.

Ένα αντιπροσωπευτικό άρθρο του λόγου που παράγεται, το οποίο συγκεράζει και τα στοιχεία στα οποία αναφερθήκαμε είναι το ακόλουθο:

Αφορμή του άρθρου είναι η μετακόμιση των ναρκομανών από την Ομόνοια προς το Μεταξουργείο. Κάνοντας ο αρθρογράφος μια βόλτα στην περιοχή μας εξιστορεί ότι

Δύο βήματα παρακάτω γινόταν μπροστά στα μάτια μας κανονικό εμπόριο ουσιών. Μετά την Κεραμεικού πέρασε πάνω σε μια πεζή περιπολία αστυνομικών. Είχαν σταματήσει δύο εικοσάχρονους και τους ζητούσαν χαρτιά. Μια ιερόδουλος έκανε το τσιγάρο της στο κατώφλι ενός παλιού σπιτιού: «Ο ένας κάνει εμπόριο. Μπορεί να το ξεφορτώθηκε όμως και να μην του βρούνε τίποτα.¹³

¹³ <http://www.kathimerini.gr/711669/opinion/epikairothta/arxeio-monimes-sthles/oi-mayres-trypes-toy-a8hnaikoy-kentroy>

Ύστερα από ξενάγηση μισής ώρας στους δρόμους του Μεταξουργείου είχα κουραστεί. Είχα δει εμπόριο, είχα δει χρήση, είχα δει αυτοσχέδιους τεκέδες, είχα δει εξαθλιωμένους ανθρώπους να ξετρυπώνουν σαν τα ποντίκια από χορταριασμένους ακόλυπτους. Ήταν σαν να έβλεπα σε εικόνες την ανατριχιαστική έκθεση της Νομαρχίας Αθηνών, της 30ής Σεπτεμβρίου, για την έρευνά της σε μια τεράστια περιοχή από την Πατησίων και την Ηπείρου έως την Κωνσταντινουπόλεως, την Αιόλου, τη Θερμοπυλών, την Ευριπίδου.»

Στη συνέχεια επιχειρεί ένα νοητικό άλμα από τους ναρκομανείς και τις ιερόδουλες, ξαφνικά στις αρρώστιες που φέρνει η μεγάλη συγκέντρωση μεταναστών λέγοντας

[...]απειλείται άμεσα η δημόσια υγεία, εξαιτίας της μετάδοσης σοβαρών μεταδοτικών ασθενειών όπως η βουβωνική πανώλη, ο ενδημικός τύφος και η λεπτοσπείρωση.

Και επανέρχεται στα ναρκωτικά και τις ιερόδουλες, αναφέροντας τον κίνδυνο και για άλλες αρρώστιες

Με δεδομένο το μεγάλο ποσοστό έιτζ και άλλων λοιμωδών νοσημάτων στις χώρες προέλευσης και την ανυπαρξία μέτρων προφύλαξης και ιατρικού ελέγχου, γίνεται σαφής ο κίνδυνος μετάδοσης σεξουαλικά μεταδιδόμενων νοσημάτων.

Υπάρχουν όμως και άρθρα μιας άλλης ρητορικής και μιας πιο έμμεσης πλαisiώσης του αποκλεισμού και υποτίμησης των ομάδων, όπως θεωρείται ότι γίνεται στο παρακάτω:

Έχουμε τη μεγάλη ευκαιρία να ξαναστήσουμε πραγματικές γειτονιές με πραγματικά σπίτια και πραγματικούς, κανονικούς, ευχαριστημένους ανθρώπους δύο βήματα από την Ομόνοια.¹⁴

Η ρητορική του άρθρου αυτού, θεωρείται ότι τροφοδοτεί μια αντίληψη που είδη υπάρχει σε κομμάτια της κοινωνίας. Την διοχέτευση των διάχυτων φόβων της σε συγκεκριμένους εχθρούς, οι οποίοι απειλούν την «κανονικότητά» της. Παράλληλα όμως ωθεί και στον αποκλεισμό των «εχθρών», την καταπολέμησή τους από την «πραγματική» κοινωνία, η οποία πρέπει να τους εκτοπίσει από την βιωμένη της καθημερινότητα για να μπορέσει να χτίσει γειτονιές με «ευχαριστημένους» ανθρώπους. Μάλιστα το άρθρο προτάσσει ότι τώρα ήρθε η ώρα το υπόλοιπο σώμα της κοινωνίας να δράσει. Και θα αναρωτιόμασταν γιατί τώρα; Ποια ιστορική συγκυρία επιτάσσει αυτή τη δυνατότητα; Αν σκεφτούμε ότι το άρθρο αντιπαραθέτει την προοπτική του Μεταξουργείου ως χώρο κατοικίας έναντι άλλων όπως το Γκάζι ή του Ψυρρή, που τις θεωρεί διασκεδαστουπόλεις, μάλλον θα λέγαμε ότι το κεφάλαιο και οι κτηματομεσιτικές δίνουν αυτή την ευκαιρία και αν θέλουν οι κάτοικοι των προαστίων να κάνουν κάτι για τη πόλη πρέπει να τρέξουν να κατοικήσουν στο Μεταξουργείο, διαμορφώνοντας τον χαρακτήρα του.

Αν και, όπως αναφέρθηκε, οι ομάδες οι οποίες στοχοποιούνται ως υπαίτιες της υποβάθμισης συνιστούν διαφορετικές κοινωνικές κατηγορίες, με διαφορετικά

¹⁴ <http://www.kathimerini.gr/711854/opinion/epikairothta/arxeio-monimes-sthles/ta-dilhmmata-ths-neas-a8hnas>

χαρακτηριστικά· εν τούτοις ο λόγος που διαρθρώνεται γύρω από αυτές, ο οποίος τις ομαδοποιεί σε μια ενιαία κατηγορία, μας παραπέμπει στην προσέγγιση του Zugmunt Bawman για την «τάξη των παριών». Αν και δεν είναι ένας όρος που έχει δημιουργηθεί από τον ίδιο, επιλέχθηκε η δική του προσέγγιση για το χαρακτήρα της τάξης αυτής. Θεωρεί ότι η «τάξη των παριών» είναι κάτι ξεχωριστό από την «εργατική τάξη» ή την «κατώτερη τάξη», καθώς είναι έξω από τάξεις και ιεραρχίες, χωρίς ούτε την ευκαιρία ούτε τη δομική ανάγκη του μεταφορντικού καπιταλιστικού συστήματος για την επανεισαγωγή της στο σύνολο. «Άνθρωποι χωρίς ρόλο, που δεν συνεισφέρουν κάτι χρήσιμο στις ζωές των υπόλοιπων και είναι καταρχήν πέρα από κάθε σωτηρία. [...] οι άλλοι δεν βλέπουν κάποιον καλό λόγο για την ύπαρξή τους και πιστεύουν ότι οι ίδιοι θα ήταν σε πολύ καλύτερη κατάσταση χωρίς αυτούς γύρω τους. [...] Εάν εξαφανίζονταν, όλοι θα ήταν κερδισμένοι». (Bawman, Z., 2004 : 182-184)

Ο Herbert J. Gans πιστεύει ότι η ελαστικότητα που έχει αυτός ο συμπεριφορικός ορισμός, στο ποιους περιλαμβάνει κάθε φορά, επιτρέπει να μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τον στιγματισμό των φτωχών, ανεξαρτήτως της πραγματικής τους συμπεριφοράς. Αυτό το είδαμε να συμβαίνει στην προκυμμένη όχι για όλους τους φτωχούς, αλλά για την κατηγορία των μεταναστών.

Επιστρέφοντας στις απόψεις του Bawman, θεωρεί ότι ο όρος «τάξη των παριών» πέραν των άλλων αναφέρεται σε ανθρώπους οι οποίοι είναι ορατοί και αξιοπρόσεκτοι γιατί προκαλούν φόβο. Η ιδιότητα αυτή επιτρέπει σε μια κοινωνία αβέβαιη και ανασφαλή, να διοχετεύει τον τρόμο της σε έναν στόχο, ο οποίος είναι καθησυχαστικός επειδή είναι συγκεκριμένος. Θεωρεί ότι αυτή η εστίαση είναι μια σημαντική «εξυπηρέτηση» σε μια κοινωνία που συνταράσσεται από πολυάριθμες γωνίες, ώστε να μην μπορεί να προσδιορίσει το αντικείμενο του φόβου της ή το τι πρέπει να γίνει για να απαλλαχθεί από αυτόν.

6.1.4 Ποιες λύσεις προτείνονται για την αντιμετώπιση των προβλημάτων;

Η παραπάνω πλαisiώση των ζητημάτων, όπως αυτή ερμηνεύτηκε, έχει ως απόρροια και την πρόταση των αντίστοιχων λύσεων. Πέρα από την αναφορά σε μια πιο αφηρημένη δράση της πολιτείας προς την επίλυση κάποιων κοινωνικών ζητημάτων, από το 2008 και μετά ο λόγος αφορά ως επί το πλείστον την αύξηση της αστυνόμευσης, πιο αποτελεσματικούς ελέγχους και πιο αυστηρό νομοθετικό πλαίσιο, καθώς και κίνητρα για την προσέλκυση νέων κατοίκων και τον εκτοπισμό ομάδων ή λειτουργιών (παράνομοι μετανάστες, οίκοι ανοχής). Ιδιαίτερα όπως παρατηρείται και στον Πίνακα 3 η απαίτηση αυτή γίνεται ακόμη πιο έντονη το 2010. Παράλληλα δεν εντοπίζεται κανένα άρθρο που να αναζητά ή να προτρέπει σε λύσεις οι οποίες θα οδηγήσουν σε ουσιαστική μείωση των κοινωνικών παθογενειών και ένα άλλο ρόλο της πολιτείας, όπως η ενίσχυση του κράτους πρόνοιας ή κινήσεις για ομαλότερη ένταξη των μεταναστών.

6.2 Περιεχόμενο άρθρων που αναφέρονται στην αναβάθμιση

6.2.1 Ποια η αφήγηση για το Μεταξουργείο ως προς την αναβάθμιση;

Ως προς τα κοινωνικά ζητήματα μια άλλη εικόνα ανταγωνιστική της πρώτης έρχεται να αντικαταστήσει το υποβαθμισμένο τοπίο. Μέσα από την ανάγνωση του Πίνακα 4 (βλ. Παράρτημα), διαπιστώνεται ότι τη ζοφερή εικόνα της πόλης στα άρθρα των κοινωνικών ζητημάτων έρχονται να πάρουν άρθρα που δείχνουν μια άλλη διάσταση της περιοχής: την προοπτική για γέννηση μιας νέας κατάστασης μέσα στην υποβάθμιση που υπάρχει. Τα πρώτα χρόνια η ελπίδα αναδύεται για τους δημοσιογράφους μέσα από κάποια πολιτιστικά κτίρια που ετοιμάζονται από κρατικής πλευράς, ενώ μετά το 2006 οι προσδοκίες εναπόκειται σε εταιρίες real estate και την συνδρομή της Πολιτείας στην ενίσχυση του έργου τους. Παράλληλα βλέπουμε ότι τη θέση των αιτημάτων για αστυνόμευση έρχεται να συμπληρώσει το αίτημα για ανάπλαση ή παρεμφερείς κινήσεις προς αυτή την κατεύθυνση.

Μια νέα πραγματικότητα αρχίζει να διαμορφώνεται για την περιοχή του Μεταξουργείου.

Στο Γκάζι, και πολύ αργότερα στο Μεταξουργείο, άρχισε να αναπτύσσεται ένας ιδιόμορφος αστικός χώρος με έντονη νυχτερινή ζωή, αδιαμφισβήτητη καλλιτεχνική αύρα, αλλά χωρίς νέους κατοίκους που θα μπορούσαν να δώσουν ζωή στις κουρασμένες αυτές γειτονιές και κατά τη διάρκεια της ημέρας.[...] Αυτό αλλάζει σήμερα. Και γρήγορα.¹⁵

Σήμερα, σε άγνωστους δρόμους και κακοφωτισμένα στενά, σε γειτονιές ξεχασμένες, ξετυλίγεται το νήμα μιας καινούργιας φαντασίωσης που δείχνει να έχει την ίδια δυναμική με την πρώτη.¹⁶

Είναι πολύ νωρίς να βάλεις ταμπέλες σε μία γειτονιά που δεν έχει ακόμη ένα βιβλιοπωλείο της προκοπής. Αλλά κάτι γίνεται στο Μεταξουργείο που δεν μοιάζει ούτε στο Γκάζι, ούτε στου Ψυρρή (ευτυχώς)¹⁷.

Μέσα από την αφήγηση που ξετυλίγεται για την περιοχή βλέπουμε μια εικόνα αντιφατική της πρώτης. Σε σχέση και με τις ευρύτερες διαδικασίες από πλευράς αγοράς ακινήτων και κράτους, η αντίφαση αυτή ερμηνεύεται και στην διπλή φύση των δράσεων που χρειάζεται για να δρομολογηθεί η ανάπλαση. Από τη μια προβάλλεται η εικόνα της υποβάθμισης ώστε να απαιτηθεί ο εκτοπισμός των κοινωνικών ομάδων που δεν ευνοούν μια επένδυση που αφορά υψηλότερα στρώματα και από την άλλη πρέπει να προβληθεί μια εικόνα έλξης προς τους επιθυμητούς νέους κατοίκους. Μια ελπίδα ότι η περιοχή βρίσκεται σε μεταβατικό στάδιο αλλαγής. Και αυτή η ιδιόμορφη μετάβαση είναι που θα πουληθεί. Όπως αναφέρει σε άρθρο της εφημερίδας «Τα Νέα» μέσα από συνέντευξη στελέχους κατασκευαστικής εταιρείας, «για να προσελκύσεις κόσμο και να έχεις κέρδος

¹⁵ <http://www.kathimerini.gr/294193/article/politismos/arxeio-politismoy/o-neos-astikos-politismos>

¹⁶ <http://www.kathimerini.gr/258879/article/politismos/arxeio-politismoy/neoastoi-stis-paryfes-ths-omonoias>

¹⁷ <http://www.kathimerini.gr/294299/article/politismos/arxeio-politismoy/kinoymenh-ammos-oi-geitonies-ths-a8hnas>

πρέπει να πουλήσεις ένα ιδιαίτερο προϊόν. Έτσι εξηγούνται οι υπερκατασκευές μέσα στις φτωχές γειτονιές. Όμως η τρέλα κοστίζει, γι' αυτό και είναι τόσο ακριβά¹⁸».

Υπό αυτή την οπτική ερμηνεύεται και ο χαρακτήρας μιας ξεχωριστής «ταυτότητας», που γίνεται προσπάθεια να σχηματιστεί για το Μεταξουργείο. Προβάλλεται η εικόνα του κάτι νέου και ξεχωριστού που δεν το συναντάμε σε κάποια άλλη περιοχή της Αθήνας και το οποίο διέπεται από μια ιδιαίτερη αισθητική και κουλτούρα. Σε συνδυασμό με την ύπαρξη κερδοσκοπικών συμφερόντων από πλευρά της αγοράς ακινήτων, θα λέγαμε ότι αυτή η ελκυστική ιδιαιτερότητα της περιοχής είναι το μέσο προβολής της, ως επιθυμητό χώρο διαβίωσης, εργασίας και επίσκεψης. Εν ολίγοις ο χώρος και η ζωή που αναπτύσσεται σε αυτόν αντιμετωπίζεται σαν προϊόν, το οποίο πρέπει να γίνει ελκυστικό προς το καταναλωτικό κοινό (Stevenson 2007). Η διαδικασία αυτή δηλώνει και μια αλλαγή στον τρόπο κατανάλωσης, με την εξάπλωση της εμπορευματοποίησης σε δομές και σχέσεις που είχαν μείνει ανεπηρέαστες (Harvey, 1989). Η κατανάλωση αγαθών αντικαθίσταται πλέον με την κατανάλωση νέων τρόπων ζωής και δραστηριοτήτων αναψυχής, δημιουργώντας έτσι μια μετατόπιση της κατανάλωσης από τα αγαθά στις υπηρεσίες.

Στη προσπάθεια αυτή του χώρου να προσελκύσει νέους χρήστες, η ανάδειξη του πολιτισμού είναι ένα σημαντικό εργαλείο. Όπως αναφέρει η Zukin «Η κουλτούρα υπονοεί τη συνοχή και τη σταθερότητα ενός καινούριου προϊόντος. Όπως κάθε εμπόρευμα το «πολιτισμικό» τοπίο έχει τη δυνατότητα να δημιουργεί άλλα εμπορεύματα.» (Zukin, 1987:12) Παράλληλα με την προσπάθεια απόδοσης μιας ταυτότητας στην περιοχή, προσαρμοσμένη στις επιθυμίες των επιθυμητών καταναλωτών, με βάση τον πολιτισμό έχουμε την αναδιαμόρφωση της συλλογικής μνήμης για την περιοχή, η οποία είναι για παράδειγμα περισσότερο συνδεδεμένη με τα εργατικά στρώματα και τους οίκους ανοχής, παρά με την ταμπέλα του εναλλακτικού τύπου κατοικίας και διασκέδασης. Όπως αναφέρει ο Garnier, «[...] η αστική τάξη δεν διατήρησε απλά την πρωτοβουλία του να αναπλάθει την πόλη σύμφωνα με τα γούστα της, αλλά, για να ολοκληρώσει το έργο της βρήκε και καινούριους συμμάχους: μια μερίδα διανοούμενων της μικροαστικής τάξης ερωτευμένων με την «αστική ανάπτυξη» (Garnier, 2010: 10)

Στο Μεταξουργείο ήδη υπήρχε ένα υπόβαθρο με την ύπαρξη πολλών θεατρικών χώρων, ενώ τα τελευταία χρόνια όπως είδαμε σε προηγούμενα κεφάλαια έγινε μια προσπάθεια ενίσχυσης του πολιτιστικού χαρακτήρα από κτηματομεσιτικές εταιρίες και έργων του κράτους, σε μια προσπάθεια προώθησης της περιοχής του ως επιθυμητού τύπου διαβίωσης, που έρχεται να αντιπαρατεθεί σε αυτόν των προαστίων. Με την μετακίνηση υψηλών και μεσαίων στρωμάτων στο υποβαθμισμένο κέντρο θα επανενεργοποιηθεί και η αλλαγή χρήσεων γης αλλά και θα ανέβουν τιμές των ακινήτων.

Η λογική αυτή του ανταγωνισμού σημειών της πόλης ως επιθυμητού χώρου κατοικίας, μας παραπέμπει στην θεωρία του Harvey για την άνιση ανάπτυξη και τα κυκλώματα συσσώρευσης του κεφαλαίου. Εν συντομία, όταν η υπερ-παραγωγή αγαθών, (αρχικό κύκλωμα συσσώρευσης) οδηγήσει σε κρίση υπερ-συσσώρευσης κεφαλαίου, τότε οι επενδύσεις στρέφονται στο δεύτερο κύκλωμα συσσώρευσης που είναι το κατασκευασμένο κεφάλαιο. Έτσι τα χρήματα μετακινούνται από το αρχικό στο δεύτερο κύκλωμα, εφόσον υπάρχει ένα πλαίσιο υποστήριξης της μεταφοράς αυτής, το οποίο δημιουργεί πολλές φορές το κράτος. Βάσει αυτού οι πόλεις και γενικότερα χωρικές μονάδες, αναπτύσσονται και παρακαμάζουν με ένα κυκλικό τρόπο (Harvey, 1982).

Βασισμένος σε αυτή τη θεωρία ο Smith ερμηνεύει ένα κύκλο ανάπτυξης και παρακμής κέντρου και περιφέρειας, μέσα από την αναπροσαρμογή των σχέσεων μεταξύ

¹⁸ <http://www.tanea.gr/ellada/article/?aid=1408090>

τους που προέρχεται κυρίως από τη λειτουργική (χρήσεις γης) και κοινωνική διαφοροποίησή τους (ταξική και κοινωνική), εκφραζόμενη σε χωρικό επίπεδο από τη διαφοροποίηση της γαιοπροσόδου.

Στην προκειμένη, έχουμε ήδη από επενδύσεις συγκέντρωση κτιριακού αποθέματος, το οποίο αγοράστηκε φθηνά λόγω απαξίωσης του κέντρου, το οποίο περιμένει τις ευνοϊκές συνθήκες ανατίμησης των αξιών γης για να καρποφορήσει η επένδυση. Για να συντελεστεί όμως μια τέτοια διαδικασία πρέπει νέα άτομα να επιδιώξουν να εγκατασταθούν στην περιοχή και με την ανάλογη οικονομική δυνατότητα, η οποία θα ωθήσει σε ανατίμηση της γης. Χωρίς την πραγματοποίηση της κοινωνικής μεταβολής, ώστε να αντικατασταθούν τα χαμηλά εργατικά στρώματα από νέες κοινωνικές ομάδες υψηλότερων εισοδημάτων, δεν μπορεί να αξιοποιηθεί το κτιριακό απόθεμα που έχει συγκεντρωθεί (Hamnett , 1991).

Η προσεγγίσεις αυτές ερμηνεύουν μία διάσταση του κοινωνικού ανταγωνισμού που βλέπουμε να διεξάγεται στον αστικό χώρο. Αφού μελετήσαμε τα χαρακτηριστικά των ομάδων τα οποία προβάλλονται προς εκτοπισμό, θα δούμε στην συνέχεια σε ποιες ομάδες απευθύνεται ο νέος «χαρακτήρας» της περιοχής.

6.2.2 Σε ποιες κοινωνικές ομάδες βασίζεται η αναβάθμιση;

Ποιοι λοιπόν είναι αυτοί οι νέοι κάτοικοι που συνδέονται με τα νέα πρότυπα ζωής που προβάλλει το Μεταξουργείο προς προσέλκυση;

Μια νεόκοπη αγορά «λοφτ» επεκτείνεται διαρκώς, μεταγγίζοντας στις υποβαθμισμένες γειτονίες νέο αίμα: καλλιτέχνες, ορκισμένοι εργένηδες, αιώνιοι έφηβοι, εγχώρια golden boys δοκιμάζουν μια νέα καθημερινότητα με φόντο ένα ημιδιαλυμένο τοπίο από παλιά εργοστάσια, ρημαγμένα σπίτια, κάποιες μάντρες, πολλά νέα στέκια της μόδας και σκόρπιες μεταβιομηχανικές πολυκατοικίες¹⁹.

Τα μηνύματα από το μέτωπο του real estate είναι πολύ σαφή. Η ζήτηση για «νέου τύπου» κατοικία αυξάνεται με γεωμετρική πρόοδο. Εντοπίζεται γεωγραφικά στις παλιές γειτονίες της Αθήνας (Κεραμεικός, Μεταξουργείο, Γκάζι). Αλλάζει κάτι, μας λέει, ο Γιώργος Σταματάκης από την εταιρεία Alpha land Developers που κατασκεύασε τα City Lofts και εξειδικεύεται σε παρόμοιες αναπτύξεις. «Δεν είναι πια μόνο ο καλλιτεχνικός κόσμος που δείχνει ενδιαφέρον. Στα City Lofts η συντριπτική πλειοψηφία των αγοραστών και κατοίκων προέρχεται από τις επιχειρήσεις». Είναι μια ποιοτικού χαρακτήρα αλλαγή που καταδεικνύει και τον δυναμισμό της τάσης.²⁰

Υπάρχει η άποψη πως ακόμα κι αν δεν υπήρχαν στην Αθήνα γειτονίες σαν το Μεταξουργείο, τον Κεραμεικό ή το Γκάζι, θα έπρεπε να τις εφεύρουμε. Μια σημαντική πληθυσμιακή φέτα, το πιο δυναμικό ίσως κομμάτι της παραγωγικής μηχανής της πρωτεύουσας, νέοι άντρες και γυναίκες 25-45 χρονών, αφοσιωμένοι στην καριέρα τους και χωρίς οικογενειακές

¹⁹<http://www.kathimerini.gr/711854/opinion/epikairothta/arxeio-monimes-sthles/ta-dilhmata-ths-neas-a8hnas>

²⁰ <http://www.kathimerini.gr/294193/article/politismos/arxeio-politismoy/o-neos-astikos-politismos>

υποχρεώσεις οι περισσότεροι, ασφυκτιούσε στην παραδοσιακή Αθήνα της δεκαετίας του '90. Η ζωή στα προάστια δεν τους αφορά, το Κολωνάκι είναι εξωφρενικά ακριβό για όσα έχει να προσφέρει· επιπλέον, ο αστικός πυρετός δεν το πολυακουμπά. Όλη η δράση έχει μεταφερθεί προ πολλού κάτω από το Σύνταγμα και, πλέον, κάτω από την Ομόνοια.²¹

Στον χαρακτηρισμό κοινωνικών ομάδων κάθε τύπος έχει την ιδιαιτερότητά του αλλά και κάθε ομάδα τις εσωτερικές ιδιομορφίες της. Μπορούμε όμως να βασιστούμε σε κάποιες προσεγγίσεις που προσδίδουν κοινά χαρακτηριστικά, σε κάποιες κοινωνικές ομάδες σε παγκόσμια κλίμακα, για να ερμηνεύσουμε πτυχές της τοπικής.

Τα χαρακτηριστικά των ατόμων που βλέπουμε να περιγράφονται, μας παραπέμπουν σε αυτά της «νέας μεσαίας τάξης», όπως έχουν προσδιοριστεί από κάποιους θεωρητικούς. Βέβαια η αναζήτηση των χαρακτηριστικών της νέας μεσαίας τάξης δεν είναι μια παγιωμένη διαδικασία ούτε έχει κάποιες ακριβώς προσδιορισμένες συνισταμένες. Αποτελεί μια δυναμική διαδικασία που φωτίζεται με διαφορετικούς τρόπους ανά έρευνα, χρόνο και περιοχή μελέτης. Επιχειρώντας μια σύνδεση διαφόρων θεωρητικών προσεγγίσεων, θα γίνει μια προσπάθεια προσδιορισμού κάποιων χαρακτηριστικών της τάξης αυτής, σε μια προσπάθεια απόδοσης χαρακτηριστικών που την διαφοροποιούν από την «παραδοσιακή» αστική τάξη των προαστίων.

Η νέα μεσαία τάξη, προέκυψε από τις αλλαγές που έγιναν στην παραγωγική διαδικασία, οι οποίες επέφεραν την άνοδο των διοικητικών και τεχνικών επαγγελματιών, για να καλύψουν τις νέες παραγωγικές ανάγκες. Η νέα αυτή κοινωνική ομάδα, δημιουργήθηκε από τη διόγκωση των νέων επαγγελματιών τάξεων και χαρακτηρίζεται από ανώτερη και ανώτατη πανεπιστημιακή εκπαίδευση και εξεζητημένα καταναλωτικά πρότυπα (Ley, 1996). Επιπλέον συνδέεται άμεσα με τα νέα καταναλωτικά πρότυπα (Smith, 1996) και τις νέες μορφές εναλλακτικής πολιτισμικής έκφρασης. Άλλες προσεγγίσεις όμως σχετίζουν περισσότερο τη νέα μεσαία τάξη με τις υπό αλλαγή σχέσεις μεταξύ των φύλων μέσα στα νοικοκυριά της, η οποία απορρέει από το βαθμό συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας επαγγελματιών και ανώτερων διοικητικών υπαλλήλων (Savage and Warde, 2005).

Για την ακρίβεια, η νέα μεσαία τάξη δεν εμφανίζει ενιαία χαρακτηριστικά, γι' αυτό δεν θεωρείται ως μια συμπαγής κοινωνική τάξη, αλλά γίνεται αντιληπτή σε επιμέρους τμήματα - υποομάδες (Espring-Adersen, 1992 – 1999). Ο αντιφάσεις στο εσωτερικό της «νέας μεσαίας τάξης» προκύπτουν περισσότερο από την αλληλοτροφοδοτούμενη σχέση οικονομικού και πολιτιστικού κεφαλαίου των ομάδων που τη στελεχώνουν. Η τάξη αυτή δεν διακρίνεται απαραίτητως από αυξημένο οικονομικό κεφάλαιο, αλλά μέσα από μια σχέση οικονομικού και πολιτισμικού κεφαλαίου. Η άποψη αυτή βασίζεται στις απόψεις του Pierre Bourdieu (1986), ο οποίος υποστήριζε ότι το οικονομικό κεφάλαιο, από μόνο του, δεν αποτελεί στοιχείο κοινωνικής υπεροχής (με την έννοια της κοινωνικής παραδοχής και της μακροπρόθεσμης αναγνώρισης), αν δεν συνδυαστεί με το πολιτισμικό κεφάλαιο.

Οι εισοδηματικές διαφορές όμως που υπάρχουν στο εσωτερικό της τάξης αυτής δημιουργούν διαφοροποιήσεις στον αστικό χώρο, καθώς επιφέρουν διαφορετικές καταναλωτικές συνήθειες και ως εκ τούτου και διαφορετική διαβάθμιση στις αλλαγές των χρήσεων γης και της τοπικής οικονομίας.

---

²¹<http://www.kathimerini.gr/258879/article/politismos/arxeio-politismoy/neoastoi-stis-paryfes-ths-omonoias>

Έτσι η συμβολική σημασία κάθε περιοχής αλλάζει ανάλογα με τις νέες ανάγκες κατανάλωσης, διασκέδασης και κατοικίας που φέρουν οι ομάδες αυτές με την εγκατάστασή τους στην περιοχή (Rose, 1984).

6.3.3 Ποιες λύσεις προτείνονται;

Γενικότερα οι προτάσεις για αναβάθμιση του Μεταξουργείου, στέφονται γύρω από την προσέλκυση νέων κατοίκων, τα χαρακτηριστικά των οποίων είδαμε πιο πάνω.

Ας μην ξεχνάμε ότι το μεγάλο στοίχημα του κέντρου της Αθήνας παραμένει η επιστροφή των μόνιμων κατοίκων, μια τάση που ζώηρεψε στην αυγή του νέου αιώνα αλλά τώρα κινδυνεύει να χαθεί στον απόηχο της έξαρσης της βίας και της εγκληματικότητας.²²

Η ενίσχυση της κατοικίας σε ολόκληρες γειτονιές δυτικά της Ομόνοιας είναι ο καταλύτης για τον επαναπροσδιορισμό του χαρακτήρα τους.[...] Μόνο η εγκατάσταση νέων κατοίκων μπορεί να ανακατέψει την τράπουλα. Τόσο πολύ, που σε δέκα χρόνια να μην πιστεύουμε στα μάτια μας.²³

Μέσα από αυτή την οπτική γίνεται αντιληπτή μια προσπάθεια προώθησης ενός κοινωνικού ανταγωνισμού, με σκοπό τόσο τη νομιμοποίηση πολιτικών όσο και την εξώθηση σε μια διαδικασία κοινωνικής ανακατανομής. Πιο συγκεκριμένα σε μια διαδικασία αντικατάστασης κοινωνικών ομάδων που υπάρχουν σε μια περιοχή, από άτομα της νέας μεσαίας τάξης που παρακινούνται να έρθουν σε αυτή. Βέβαια μέσα από την αρθρογραφία δεν προωθείται ένας εκτοπισμός των ελληνικών εργατικών νοικοκυριών που άλλωστε είναι και ιδιοκτήτες, όσο ο εκτοπισμός ήδη περιθωριοποιημένων, στη συλλογική μνήμη, κοινωνικών ομάδων. Αν βέβαια κρίνουμε ότι οι μετανάστες αποτελούν το 44% του πληθυσμού του Μεταξουργείου, τότε δεν μιλάμε για μικρής κλίμακας εκτοπισμό.

Οι διαδικασίες στις οποίες αναφερθήκαμε, βασισμένες βέβαια όχι σε έρευνα αλλά σε μια αφήγηση δημιουργημένη από τον Τύπο, φέρουν χαρακτηριστικά τα οποία μας παραπέμπουν στην διαδικασία του gentrification.²⁴

Σκοπός της παρούσας εργασίας δεν είναι να διερευνήσει αν έχουμε ή όχι την εμφάνιση της διαδικασίας του gentrification στην περιοχή του Μεταξουργείου, αν και πολλές έρευνες μεταξύ των οποίων και προσωπική, υποστηρίζουν την ενεργοποίηση κάποιων διαδικασιών δρομολόγησής της. Αυτό που μας ενδιαφέρει είναι πώς συνδέονται οι διάφορες κοινωνικές ομάδες με τις διεργασίες που συντελούνται στον αστικό χώρο. Εν τέλη πώς η διαδικασία αυτή δημιουργεί ένα κοινωνικό ανταγωνισμό και με ποιες επιπτώσεις σε κοινωνικές ομάδες. Ένας ανταγωνισμός που δεν αντανάκλαται μόνο στην εγκατάσταση κοινωνικών ομάδων στο χώρο αλλά και την προσπάθεια νομιμοποίησης πολιτικών μέσα από την στοχοποίησης και τον αποκλεισμό κάποιων από αυτών.

---

²²<http://www.kathimerini.gr/357341/article/epikairothta/ellada/oi-anaplasteis-poy-8a-alla3oyn-thn-prwteyoysa>

²³<http://www.kathimerini.gr/258879/article/politismos/arxeio-politismoy/neoastoi-stis-paryfes-ths-omonoias>

²⁴ Σε μια προσπάθεια συγκεκριμένου διαφορετικών ορολογιών για το φαινόμενο οι Savage και Warde θα αποδώσουν ως «μια διαδικασία αντικατάστασης της εργατικής τάξης από τη μεσαία τάξη, μέσα από την αύξηση των αξιών ιδιοκτησίας, την αλλαγή του κατασκευασμένου περιβάλλοντος και τη δημιουργία ενός νέου τρόπου ζωής στην πόλη». (Savage and Warde, 153)

Η καλλιέργεια αυτής της λογικής θεωρείται ότι συμβάλει στον κοινωνικό αποκλεισμό ομάδων όπως μετανάστες, ναρκομανείς και ευπαθείς κοινωνικές ομάδες, στοχοποιώντας τους ως υπεύθυνους για την αστική κρίση και τη μη βιωσιμότητα της πόλης, ελλοχεύοντας τον κίνδυνο καλλιέργειας ή ενδυνάμωσης ρατσιστικών νοοτροπιών. Η αντίληψη αυτή δεν είναι μια συνωμοσιολογία, αν κρίνουμε ότι η περίοδος που εντοπίσαμε αύξηση του απορριπτικού λόγου συμπίπτει ιστορικά –σε συνδυασμό και με άλλα γεγονότα– με την έξαρση κρούσματα ρατσιστικής βίας, με ένα σημαντικό μέρος της κοινωνίας να προσφέρει πλέον κοινωνική συναίνεση²⁵ μέσω της ανάδειξης ρατσιστικού κόμματος από εκτός κοινοβουλίου το 2007 μέσα σε 8 χρόνια σε τρίτη κομματική δύναμη.

7. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στην παρούσα εργασία έγινε μια προσπάθεια μέσα από τη μελέτη της αρθρογραφίας της εφημερίδας «Καθημερινή», να κατανοήσουμε διάφορες διεργασίες που συντελούνται στον αστικό χώρο, με κύρια επιδίωξη την επικέντρωση σε έναν υφέρπον κοινωνικό ανταγωνισμό που δείχνει να αναδύεται στην περιοχή. Αναζητήθηκαν πτυχές της φύσης και των αιτιών του, των χαρακτηριστικών των ομάδων που περιλαμβάνει και του ρόλου που παίζει ο Τύπος στη διαδικασία αυτή. Μέσα από την πορεία της έρευνας αναδείχθηκαν διάφορα ζητήματα καθώς αναφερόμαστε σε πολυσύνθετες διαδικασίες, γεννήθηκαν νέα ερωτήματα, εκ των οποίων επιλέχθηκε η επικέντρωση στα παρακάτω συμπεράσματα.

Ο απορριπτικός λόγος απέναντι σε κοινωνικές ομάδες από τη μια και ο επιδοκιμαστικός λόγος προς άλλες από την άλλη, αυξάνει τον κοινωνικό ανταγωνισμό στον αστικό χώρο, μέσα από μια περιπτωσιολογική πλαισίωση σύνδεσής τους με το δίπολο υποβάθμιση - αναβάθμιση. Η προβολή της αντίθεσης αυτής, του «επιθυμητού κατοίκου» που θα φέρει ανάπτυξη και του «προβληματικού» που φέρει την υποβάθμιση, η οποία κυριαρχεί και στο δημόσιο λόγο, μετατρέπει ζωντανές κοινωνικές ομάδες που έχουν προβλήματα σε ανθρώπους που αποτελούν πρόβλημα. Έτσι δικαιολογείται εκ των προτέρων στις συνειδήσεις του κόσμου η περαιτέρω υποτίμησή τους, μέχρι το βαθμό της υποτίμησης της ίδιας της παρουσίας και της ζωής τους.

Οι δύο αυτές μορφές λόγου τροφοδοτούν εμμέσως την όξυνση του αποκλεισμού ήδη περιθωριοποιημένων κοινωνικών ομάδων και νομιμοποιούν τον εκτοπισμό τους από συγκεκριμένες περιοχές εγκατάστασής τους, με ένα από τους άμεσα ωφελημένους κερδοσκοπικά συμφέροντα της αγοράς ακινήτων. Πιθανόν και το αντίστροφο· κερδοσκοπικά συμφέροντα ή κρατικές πολιτικές επιδρούν στον λόγο που εκφέρεται από κάποια ΜΜΕ, όπως το εξεταζόμενο, με σκοπό την στοχοποίηση συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων και δημιουργίας ενός κοινού μετώπου αντιμετώπισης του «εχθρού».

Η επικέντρωση των παθογενειών της πόλης στην ύπαρξη συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων, εξυπηρετεί και τον αποπροσανατολισμό από μια ευρύτερη πολιτική συζήτηση τόσο για τις γενεσιουργές αιτίες των κοινωνικών προβλημάτων αλλά και από μια γενικότερη πολιτική και κοινωνική ευθύνη αντιμετώπισής τους. Ακόμα περισσότερο από την αναζήτηση των δομικών χαρακτηριστικών του συστήματος, που γενούν κάποιες κοινωνικές παθογένειες και καταστάσεις, στρέφοντας τη συζήτηση στην αναζήτηση λύσεων μέσα από επιφανειακές πολιτικές, που εξυπηρετούν περισσότερο κρατικά και κεφαλαιοκρατικά συμφέροντα ή συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες. Τα προβλήματα φτώχειας και αποστέρησης, που αντιμετωπίζει μεγάλο τμήμα του πληθυσμού του Μεταξουργείου, παραγκωνίζονται στο όνομα της αντιμετώπισης των «εχθρών» της πόλης. Έτσι οι φυλακές, ο έλεγχος και ο εκτοπισμός έρχονται να υποκαταστήσουν τους συνεχώς φθίνοντες θεσμούς της κοινωνικής πρόνοιας.

Συμπεραίνεται λοιπόν ότι ο τρόπος που διαρθρώνεται ο λόγος και η οπτική για την πόλη δεν είναι ουδέτερος, αναδεικνύει συγκεκριμένες οπτικές, πολιτικές, ιδεολογίες ενώ καθορίζει και καθορίζεται από τις πολιτικές που θα ασκηθούν και κυρίως τη διαμόρφωση της «κοινής γνώμης» γύρω από αυτά.

8. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Κύρια επιδίωξη μέσα από τη μελέτη της αρθρογραφίας ήταν η ανάδυση των αντιθέσεων και των συγκρούσεων που υπάρχουν μεταξύ των κοινωνικών ομάδων μέσα στην πόλη. Ο αστικός χώρος, μέσα από το καπιταλιστικό σύστημα μετατρέπεται σε ένα ανταγωνιστικό πεδίο αντικρουόμενων συμφερόντων και διαχωρισμού. Από τη μια η παραγωγή συσσώρευσης μέσω της στέρησης και της εκμετάλλευσης των πιο χαμηλών στρωμάτων και από την άλλη η διαδικασία εξασφάλισης όλο και περισσότερου χώρου για την απόλαυση ή τα συμφέροντα των πιο προνομιούχων.

Σε αυτό τον ανταγωνισμό προστίθεται στη νεοφιλελεύθερη πόλη και ο καταναλωτισμός σαν παράγοντας διαμόρφωσής της. Συμπεραίνουμε, λοιπόν, μέσα από την έρευνα που προηγήθηκε ότι η ιδιωτικοποίηση ως αναδιανομή του πλούτου δίνει το δικαίωμα επιλογών τρόπων ζωής σε αυτούς που έχουν τη δυνατότητα να προστατευτούν από τον βίαιο τρόπο και τις ληστρικές πρακτικές που αυτή εκφράζεται. Όπως αναφέρει ο Harvey «Οι ρωγμές ωστόσο στο εσωτερικό του συστήματος είναι κι αυτές εμφανείς. Ζούμε όλο και περισσότερο σε διαιρεμένες, κατακερματισμένες και συγκρουσιακές πόλεις. Ο τρόπος με τον οποίο βλέπουμε τον κόσμο και ορίζουμε τις πιθανότητες εξαρτάται από την πλευρά με την οποία έχουμε ταχθεί και από το είδος του καταναλωτισμού στον οποίο έχουμε πρόσβαση. Κατά τις προηγούμενες δεκαετίες, η νεοφιλελεύθερη στροφή επανάφερε την ταξική ισχύ στις πόλεις.» (Harvey, 2012: 55)

Οι ανισότητες αυτές, σε συνδυασμό με τη μάχη του κεφαλαίου για την επιβολή της βούλησής του στη διαδικασία της πόλης και την προσπάθεια ελέγχου ολόκληρων πληθυσμών, δημιουργεί ταξικούς αγώνες και συγκρούσεις. Οι ταξικοί αγώνες στην πόλη έχουν μεγάλη ιστορία αλλά και μεγάλη ιστορία καταστολής, τις περισσότερες φορές με άγρια μορφή, αναδεικνύοντας και τη σημασία που είχε η ανάπτυξη των ακινήτων στην νέα οικονομία των πόλεων. Η ρεβανσιστική πολεοδομία παίρνει πια παγκόσμιες διαστάσεις. Συναντιέται με το δόγμα της «μηδενικής ανοχής» από τη Νέα Υόρκη και το São Paulo ως την σημερινή Αθήνα και σε όλο τον κόσμο. (Smith, 2012:66-67). Όσο η πόλωση στον αστικό χώρο οξύνεται και μεγάλες μερίδες του πληθυσμού αντιμετωπίζουν την εξαθλίωση αλλά και την περιθωριοποίηση σ' αυτόν, θα προκύπτει συνεχώς η ανάγκη αντίστασης των καταπιεσμένων, αναδύοντας το δικαίωμα στη ζωή και ως εκ τούτου και στην ίδια την πόλη.

Ανακύπτει, λοιπόν, η ανάγκη για μια πόλη που θα προσφέρει τους πόρους της σε όλους, αλλά και το ζήτημα διαμόρφωσής της σύμφωνα με τις επιθυμίες των ανθρώπων που ζουν σε αυτή. Μια ανάγκη που δεν προκύπτει μόνο στον αστικό χώρο, αλλά όπου υπάρχουν κοινωνικές ομάδες.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

- Bauman, Z.**, 2004, *Η εργασία, ο καταναλωτισμός και οι νεόπτωχοι*, Αθήνα: Μεταίχμιο
- Bauman, Z.**, 2008, *Ρευστοί καιροί. Η ζωή την εποχή της αβεβαιότητας*, Αθήνα: Μεταίχμιο
- Bourdieu, P.**, 1986, *The forms of capital. Handbook of Theory and Research in the Sociology of Education*, Westport: Greenwood Press.
- Entman, R., M.**, 1993, "Framing: Toward clarification of a fractured paradigm", *Journal of Communication*, 43(4), p. 51-58
- Esping-Adersen, C.**, 1992, *Changing Classes: Stratification and Mobility in Post Industrial Societies*, London: Sage
- Gans, H., J.**, 1995, *The War against the Poor: The Underclass and Antipoverty policy*, New York: Basic Books
- Garnier, J., P.**, 2010, *Une violence éminemment contemporaine. Essais sur la ville, la petite bourgeoisie intellectuelle et l'effacement des classes populaires*, Marseille: Agone
- Hamnett, C.**, 1991, "The blind men and the elephant: the explanation of gentrification", *Transactions of the Institute of British Geographers*, 16, p. 173-89
- Harvey, D.**, 1982, *The Limits to Capital*, Oxford: Basil Blackwell
- Harvey, D.**, 1989, *The Condition of Postmodernity*, Oxford: Basil Blackwell
- Harvey, D.**, 2013, *Εξεγερμένες πόλεις*, Αθήνα: ΚΨΜ
- Ley, D.**, 1996, *The New Middle Class and the Remaking of the Central City*, Oxford: Oxford University Press
- Rose, D.**, 1984, "Rethinking gentrification: beyond the uneven development of Marxist urban theory", *Environment and Planning D: Society and Space*, 2, p. 47-74
- Savage, M., and Warde, A.**, 2005, *Αστική Κοινωνιολογία, Καπιταλισμός και Νεωτερικότητα*, Αθήνα: Παπαζήσης
- Scheufele, D., A., Tewksbury, D.**, 2007, "Framing, Agenda Setting, and Priming: the Evolution of Three Media Effects Models", *Journal of Communication*, 57(1), p. 9-20
- Smith, N.**, 1996, *New Urban Frontier: Gentrification and the Revanchist City*, London: Routledge
- Stevenson, D.**, 2007, *Πόλεις και Αστικοί Πολιτισμοί*, Αθήνα: Κριτική
- Van Gorp, B.**, 2007, "The Constructionist Approach to Framing: Bringing Culture back in", *Journal of Communication*, 57(1), p. 60-78
- Van Gorp, B.**, 2007, "The Constructionist Approach to Framing: Bringing Culture back in", *Journal of Communication*, 57(1), p. 60-78
- Zukin, S.** 1987, "Gentrification: Culture and Capital in the Urban Core", *Annual Review of Sociology*, 13, p. 129-47

Ελληνική Βιβλιογραφία

Αραβαντινός, Α., 1997, *Πολεοδομικός Σχεδιασμός για μια Βιώσιμη Ανάπτυξη του αστικού Χώρου*, Αθήνα: Συμμετρία

Δήμος Αθηναίων, 1991, *Μεταξουργείο, Μελέτη Αναβάθμισης*, Έκθεση Μελέτης Α΄ φάση, Ανάδοχος Γραφείο Δημητριάδης, Ι. και συνεργάτες.

ΕΚΚΕ-ΕΣΥΕ, 2005, *Πανόραμα Απογραφικών Δεδομένων 1991-2001. Εφαρμογή διαχείρισης και επεξεργασίας δεδομένων*, Αθήνα: ΕΚΚΕ

Κατσαούνη, Σ., 2014, *REMAP: Όταν η πλατφόρμα σύγχρονης τέχνης, γίνεται πλατφόρμα εκτοπισμού και «εξευγενισμού». Μια διερεύνηση διαδικασιών gentrification μέσα από το παράδειγμα του Μεταξουργείου*, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών Πολυτεχνείου Κρήτης, αδημοσίευτη προπτυχιακή εργασία

Κατσαούνη, Σ., 2015, *Το ζήτημα της κοινωνικής συνοχής στην περιοχή του Μεταξουργείου: Διερεύνηση πτυχών της κοινωνικής και οικονομικής αποστέρησης και της ανάπτυξης δομών και σχέσεων αλληλεγγύης από «τα κάτω»*, Τομέας Πολεοδομίας Χωροταξίας, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, ΕΜΠ, αδημοσίευτη σπουδαστική μεταπτυχιακή εργασία

Μπίρης, Κ., 2005 (α΄ έκδοση 1971), *Αι τοπωνυμιαί της πόλεως και των περιχώρων των Αθηνών*, Αθήνα: Γενική Διεύθυνση αρχαιοτήτων και αναστηλώσεως

Σαρηγιάννης, Γ., 2000, *Αθήνα 1830 – 2000. Εξέλιξη – Πολεοδομία – Μεταφορές*, Αθήνα: Συμμετρία

Χατζιώτης, Κ., 1999, *Γειτονιές της παλιάς Αθήνας. Το Μεταξουργείο Κολωνός Ακαδημία Πλάτωνος*, Αθήνα: Δήμος Αθηναίων: πολιτισμικός οργανισμός

ΦΕΚ 567/Δ/1979, Περί χαρακτηρισμού ως παραδοσιακού τμήματος της πόλης των Αθηνών (Ιστορικό Κέντρο)

ΦΕΚ 616/Δ/1998, Καθορισμός χρήσεων της γης και ειδικών όρων και περιορισμών δόμησης στην περιοχή του Μεταξουργείου, του ρυμοτομικού σχεδίου Αθηνών.

Καρύδη, Α., 2001, *Αναγνώριση και Προτάσεις Παρεμβάσεων για την περιοχή Μεταξουργείου*, ανάδοχος Γραφείο Α. Καρύδη με ειδικούς συνεργάτες, Ενοποίηση Αρχαιολογικών Χώρων (ΕΑΧΑ), Αθήνα

Δικτυακοί Τόποι

Σχέδιο Ολοκληρωμένης Αστικής Παρέμβασης για το Κέντρο της Αθήνας:

<http://www.ypeka.gr/LinkClick.aspx?fileticket=cwreF0yvjYc%3D&tabid=37&language=el-GR>

Πρόγραμμα

Jessica:

<http://www.jessicafund.gr/http://www.kathimerini.gr/search?q=%CE%9C%CE%B5%CF%84%CE%B1%¹>

[CE%BE%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B3%CE%B5%CE%B9%CE%BF#searchFull](http://www.kathimerini.gr/search?q=%CE%9C%CE%B5%CF%84%CE%B1%¹)

<http://metaxourgeio.wordpress.com/2013/05/04/athinaiko-downtown/>

<http://www.oliaros.com/?lang=gr&c=29&title=KM-Properties>

<http://www.kathimerini.gr/486869/article/politismos/arxeio-politismoy/mia-mikrh-epanastash-katw-apo-thn-omonoia>

<http://www.kathimerini.gr/711669/opinion/epikairothta/arxeio-monimes-sthles/oi-mayres-trypes-toy-a8hnaikoy-kentroy>

<http://www.kathimerini.gr/406547/article/epikairothta/ellada/meta3oyrgeio-mia-perioxh-poy-anadidei-ais8hsh-parakmhsh>

<http://www.kathimerini.gr/711854/opinion/epikairothta/arxeio-monimes-sthles/ta-dilhmmata-ths-neas-a8hnas>

<http://www.kathimerini.gr/294193/article/politismos/arxeio-politismoy/o-neos-astikos-politismos>

<http://www.kathimerini.gr/258879/article/politismos/arxeio-politismoy/neoastoi-stis-paryfes-ths-omonoias>

<http://www.kathimerini.gr/294299/article/politismos/arxeio-politismoy/kinoymenh-ammos-oi-geitonies-ths-a8hnas>

<http://www.tanea.gr/ellada/article/?aid=1408090>

<http://www.kathimerini.gr/357341/article/epikairothta/ellada/oi-anaplastiseis-poy-8a-alla3oyn-thn-prwteyoysa>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

- ΠΙΝΑΚΑΣ 1,σελ. 30
- ΠΙΝΑΚΑΣ 2, σελ. 32
- ΠΙΝΑΚΑΣ 3, σελ. 33
- ΠΙΝΑΚΑΣ 4, σελ. 34

ΕΤΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΡΘΡΩΝ	ΑΓΟΡΕΣ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ	ΑΣΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ-ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ	ΚΡΑΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
2001	2	<ol style="list-style-type: none"> Έως και ένα κιλό χρυσάφι το τετραγωνικό! Επενδυτικές ευκαιρίες για κάθε πορτοφόλι στην κτηματαγορά 	0	0	0
2002	6	0	1. Ανάστατοι οι βιοτέχνες για «σφράγιση» επιχειρήσεων στο Μεταξουργείο	<ol style="list-style-type: none"> Θέλουμε μια Αθήνα πιο πράσινη και πιο ανθρώπινη 	<ol style="list-style-type: none"> Πεντακόσιοι συνοριοφύλακες στη... μεθόριο της Αττικής Επιχείρηση - σκούπα σε όλη τη χώρα Ντόρα: «Διεθνές κέντρο πολιτισμού η Αθήνα» Η Αθήνα της τελικής ευθείας
2003	8	<ol style="list-style-type: none"> Υποδομές αναβαθμίζουν κέντρο και νότια προάστια Τα ενοίκια παίρνουν την κατηφόρα Το μετρό οδήγησε σε αυξήσεις αξιών Οι δέκα φθηνότερες περιοχές της Αθήνας Αναδιάταξη του επενδυτικού ενδιαφέροντος για τα ακίνητα 	0	<ol style="list-style-type: none"> Μεταξουργείο: η αναβάθμιση έμεινε στα λόγια Αποκατάσταση Μεταξουργείου Το παλιό σινεμά «Λαϊς», νέα στέγη της Ταινιοθήκης 	0
2004	3	<ol style="list-style-type: none"> Επενδυτικές ευκαιρίες 	0	<ol style="list-style-type: none"> Μια όαση πρασίνου στο Μεταξουργείο 	<ol style="list-style-type: none"> Η ζωή στην Αθήνα δεν τελειώνει το 2004
2005	4	<ol style="list-style-type: none"> Το μετρό άλλαξε τον χάρτη της κατοικίας και εκτόξευσε τις τιμές Γρίφος οι νέες αντικειμενικές τιμές 	<ol style="list-style-type: none"> Τα πέντε γκέτο της Αθήνας Τα νέα «έθνη» των πόλεων 	0	0
2006	8	<ol style="list-style-type: none"> Επενδυτικές ευκαιρίες στο υποβαθμισμένο κέντρο Αναζητώντας τις κρυφές υπεραξίες 	<ol style="list-style-type: none"> Ανησυχία στην Ελ.ΑΣ. από συνεχή κρούσματα ληστειών Νεοαστοί στις παρυφές της Ομόνοιας 	<ol style="list-style-type: none"> Επένδυση στην αρχιτεκτονική Έκθεση των μελετών κατοικιών στο Μεταξουργείο Το 2008 έτοιμη η Ταινιοθήκη 	<ol style="list-style-type: none"> «Το μέγεθος δεν κάνει το έργο ενδιαφέρον»
2007	11	<ol style="list-style-type: none"> Ογδοντάχρονα κτίρια χρυσωρυχεία Με δύο «ταχύτητες» τρέχει η Αλλάζει ο χάρτης της αγοράς ακινήτων Η απουσία οικοπέδων και το υψηλό κόστος γης διώχνουν τους κατασκευαστές από την αγορά κατοικίας Κατασκευαστικές: οι μεγάλοι απέχουν από την αγορά κατοικίας Κτηματαγορά: επενδύοντας 300.000 ευρώ αγορά στο κέντρο της Αθήνας 	<ol style="list-style-type: none"> Οι ωραίες, παλιές συνοικίες με τα πολλά προβλήματα που ζητούν επίλυση Ο χάρτης των μεταναστών στην Αθήνα Δρόμοι ελπίδας για τα παιδιά του μαχαλά 	<ol style="list-style-type: none"> Ο νέος αστικός πολιτισμός Η ξαφνική έλξη της... πολυκατοικίας 	0
2008	17	<ol style="list-style-type: none"> Τέσσερις χιλιάδες επιπλέον αδιάθετοι επαγγελματικοί χώροι Η «γεωγραφία» ακινήτων στην Αθήνα Μικρά μυστικά για την αξιοποίηση διατηρητέων κτιρίων στο «κέντρο» «Loft» επιλογές και στο κέντρο της Η νέα πολύχρωμη αγορά της Αθήνας Όταν οι... μετανάστες σώζουν και την αγορά εμπορικών ακινήτων 	<ol style="list-style-type: none"> Οι «εθνικές» ομάδες μαφιόζων της Αθήνας Ο νόμος της νύχτας σε 3 ιστορικές γειτονιές Ανάπλαση, σιωπηλή εθνοκάθαρση Οι μαύρες τρύπες του αθηναϊκού κέντρου «Δώρο» για τους άστεγους τα εγκαταλελειμμένα κτίρια Ξεχείλισαν από μετανάστες οι πλατείες του κέντρου Ανεξέλεγκτος ο αγοραίος έρωτας στην Αθήνα 	<ol style="list-style-type: none"> Τη νύχτα μεταμορφώνεται σε ξελογιάστρα πόλη... Επενδύσεις σε κατοικίες με «ταυτότητα» για ειδικό κοινό Τα διλήμματα της νέας Αθήνας Πράσινο αντάρτικο στις αθηναϊκές γειτονιές 	0

2009	8	<ol style="list-style-type: none"> 1. «Ξεχασμένες» αγορές με κρυμμένα κέρδη 2. Η υπερπροσφορά των ακινήτων οδήγησε σε πτώση 5% των τιμών 	<ol style="list-style-type: none"> 1. υπαίθρια ξενοδοχεία για άστεγους έχουν γίνει οι πλατείες 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Οι αναπλάσεις που θα αλλάξουν την πρωτεύουσα 2. Η (πολιτιστική) άνοιξη της Αθήνας 3. Το Άλσος Ριζάρη αλλάζει οριστικά σελίδα! 4. Το κοινό ψηφίζει τη φοιτητική εστία που προτιμάει 5. Φοιτητική γειτονιά με ιδιαίτερο στυλ στο Μεταξουργείο 	0
2010	17	<ol style="list-style-type: none"> 1. Επενδύσεις 100 εκατ. στην αγορά κατοικίας 2. Οι «τολμηροί» αγοράζουν εδώ και 18 μήνες 3. Πώς τα «παιχνίδια» της αγοράς ακινήτων μεταφέρονται από την Πλάκα και το Μεταξουργείο 4. Κτίρια: Άμεση θεσμοθέτηση των χρήσεων γης 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Η «χαρτογράφηση» της υποβάθμισης 2. Από παιδιά ανάμεσα σε δύο κουλτούρες 3. Η μάχη για αποκατάσταση του Κέντρου 4. Φόβος και τρόμος μόλις πέσει το σκοτάδι 5. Ο φόβος δεν φυλάει τα έρμα 6. Μεταξουργείο, μια περιοχή που αναδίδει αίσθηση παρακμής 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Στέγη για φοιτητές στο Μεταξουργείο 2. Τα ερείπια της Αθήνας 3. Νέο πρόσωπο θα αποκτήσουν τρεις πλατείες 4. Η αρχιτεκτονική σώζει το ιστορικό κέντρο; 5. Διατηρητέα δεκάδες σπίτια στο Μεταξουργείο 6. Μεταξουργείο, Κεραμεικός σε προοπτική νέας τροχιάς 7. Επενδύσεις 100 εκατ. στην αγορά κατοικίας 	0
2011	10	0	<ol style="list-style-type: none"> 1. Η Αθήνα επουλώνει τις πληγές της 2. Η ανασφάλεια ερμηνώνει το κέντρο 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Κτίρια - φαντάσματα στο κέντρο της Αθήνας 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Μέτρα για επιστροφή του κόσμου 2. Αστυνόμευση και κίνητρα για το κέντρο 3. Φιλόδοξα τα σχέδια αλλά χωρίς χρονοδιάγραμμα... 4. Δέσμη μέτρων για το κέντρο 5. Μέτρα περιορισμένου βεληνεκούς 6. Κίνητρα σε κατοίκους, επιχειρήσεις 7. Κίνητρα επιστροφής στο κέντρο
2012	10	<ol style="list-style-type: none"> 1. Τα Μυστικά της γραμμής 4 2. Μεγαλύτερη των εκτιμήσεων η πραγματική μείωση τιμών 3. Νέα φοροκίνητρα για τις επιχειρήσεις στο ιστορικό κέντρο 4. Η αθηναϊκή Τσάιναταουν μαραζώνει 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Καρύτση - Κεραμεικός βράδυ, με τα πόδια... 2. Άπραγοι μπροστά στην καλπάζουσα σήψη 3. Καταφύγιο περιθωριακών τα αστικά κουφάρια 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Γράμμα από την πόλη μου 2. Εν συντομία 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Μεγάλες αλλαγές με λίγες, μικρές παρεμβάσεις
2013	9	0	<ol style="list-style-type: none"> 1. Το αθηναϊκό «σχίσμα» 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Σε καλό δρόμο η ανάπτυξη του Κεραμεικού στο Μεταξουργείο 2. Μια μικρή επανάσταση κάτω από την Ομόνοια 3. Μεταξουργείο, η περιοχή των αντιφάσεων 4. Όταν η πόλη χωρίζεται στα δύο 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Σε καλό δρόμο η Ανοιχτή γραμμή στις γειτονιές της Αθήνας 2. Ανάπλαση του Κεραμεικού στο Μεταξουργείο 3. Υπό αμφισβήτηση τα φορολογικά κίνητρα για τις fast track επενδύσεις 4. Πρόταση Καμίνη για την απλοποίηση αδειοδότησης των θεατρικών χώρων
2014	4	0	0	<ol style="list-style-type: none"> 1. Μπορεί να σωθεί η Αθήνα; 2. Κεραμεικός-Μεταξουργείο: Το άδηλο μέλλον μιας ανάπτυξης 3. Πρώτο βήμα για τα εγκαταλεημένα κτίρια 4. Μεταξουργείο, η τελευταία γειτονιά 	

ΕΤΟΣ	ΑΣΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ-ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ	ΚΡΑΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	ΚΡΑΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	ΚΙΝΗΣΕΙΣ ΚΤΙΜΑΤΟΜΕΣΙΤΙΚΩΝ
2001			Ανάθεση μελέτης ανάπλασης	
2002-2005				
2006	Επένδυση στην αρχιτεκτονική Έκθεση των μελετών κατοικιών στο Μεταξουργείο			Προκήρυξη διαγωνισμού για την ανέγερση συγκροτήματος κατοικιών στο Μεταξουργείο, από την ΓΕΚ Α.Ε. Συμμετοχών, Ακινήτων, Κατασκευών
2007				Την ίδρυση από την κτηματομεσιτική Oligos το 2007 του μη κερδοσκοπικού φορέα ReMapKM, με σκοπό την επιμέλεια, παραγωγή, δημιουργία και προώθηση σύγχρονων πολιτιστικών δράσεων στην περιοχή του Κεραμεικού- Μεταξουργείου (ΚΜ).
2008	Επενδύσεις σε κατοικίες με «ταυτότητα» για ειδικό κοινό Πράσινο αντάρτικο στις αθηναϊκές γειτονιές			Ίδρυση από κτηματομεσιτική Oligos σε συνεργασία με επτά επαγγελματίες, του μη κερδοσκοπικού οργανισμού ΚΜ Πρότυπη Γειτονιά, ο οποίος αποτελεί μια φυσική και εικονική κοινωνική πλατφόρμα, που σκοπό έχει την ανταλλαγή ιδεών, έρευνας και προτάσεων για την περιοχή αλλά και την άσκηση πιέσεων προς την πολιτεία, για την πραγματοποίησή τους.
2009	Οι αναπλάσεις που θα αλλάξουν την πρωτεύουσα Το κοινό ψηφίζει τη φοιτητική εστία που προτιμάει Φοιτητική γειτονιά με ιδιαίτερο στυλ στο Μεταξουργείο			Υλοποίηση συγκροτήματος 41 πολυτελών κατοικιών, τύπου loft, από την ΓΕΚ Α.Ε. Συμμετοχών, Ακινήτων, Κατασκευών
2010	Στέγη για φοιτητές στο Μεταξουργείο Έκθεση πρότυπης φοιτητικής οικίας Η αρχιτεκτονική σώζει το ιστορικό κέντρο; Μεταξουργείο, Κεραμεικός σε προοπτική νέας τροχιάς Επενδύσεις 100 εκατ. στην αγορά κατοικίας			Η εταιρία Oligos ανακοινώνει το 2010 το επενδυτικό της πλάνο «ΚΜ PROPERTIES» ύψους 100.000.000 ευρώ για την βιώσιμη αναζωογόνηση της περιοχής Κεραμεικού – Μεταξουργείου (ΚΜ), σε ακίνητα που έχει συγκεντρώσει στο Μεταξουργείο συνολικής επιφάνειας 400 στρεμμάτων. Καλείται, με πρωτοβουλία της ΚΜ Πρότυπη Γειτονιά, πολιτών με το Γενικού Διευθυντή της Γενικής Αστυνομικής Διεύθυνσης Αττικής όπου ζητείται και συμφωνείται πιο αποτελεσματική δράση της αστυνομίας.
2011		Μέτρα για επιστροφή του κόσμου Αστυνόμευση και κίνητρα για το κέντρο Φιλόδοξα τα σχέδια αλλά χωρίς χρονοδιάγραμμα... Δέσμη μέτρων για το κέντρο Μέτρα περιορισμένου βεληνεκούς Κίνητρα σε κατοίκους, επιχειρήσεις Κίνητρα επιστροφής στο κέντρο	Μάιος, «Σχέδιο δράσης για το κέντρο της Αθήνας», με ψήφιση πολλών από των 13 κινήσεων που προτάθηκαν από την Oligos και κατοίκους, επαγγελματίες και οργανώσεις της περιοχής Κεραμεικού-Μεταξουργείου	
2013	Σε καλό δρόμο η ανάπλαση του Κεραμεικού στο Μεταξουργείο Μια μικρή επανάσταση κάτω από την Ομόνοια Όταν η πόλη χωρίζεται στα δύο		Πρόκριση από το δήμο Αθηναίων της ένταξης του έργου της Oligos, ΚΜ Properties, στο πρόγραμμα Jessica.	
2014	Κεραμεικός-Μεταξουργείο: Το άδηλο μέλλον μιας ανάπλασης		Εκπόνηση του Σχεδίου Ολοκληρωμένης Αστικής Παρέμβασης για το Κέντρο της Αθήνας	

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

ΑΡΘΡΑ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΗΝ ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΗ

ΕΤΟΣ	ΤΙΤΛΟΣ	ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ	ΑΙΤΙΑ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ	ΠΡΟΤΙΝΟΜΕΝΗ ΕΠΙΛΥΣΗ	ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ ΦΡΑΣΕΟΛΟΓΙΑ
2001	-					
2002	-					
2003	-					
2004	-					
2005	1. Τα πέντε γκέτο της Αθήνας	1. εστίες φτώχειας και εξαθλίωσης	1. Υπερσυγκέντρωση αλλοδαπών και έλλειψη μέτρων ενσωμάτωσής τους	1.- διογκώνεται η απειλή που μπορεί να αισθάνεται ο Έλληνας - εθνοτικές συγκρούσεις	1. -	1. Γκέτο
2006	1. Ανησυχία στην ΕΛ.ΑΣ. από συνεχή κρούσματα ληστειών	1. συνεχή κρούσματα ληστειών	1. εγκληματικές ομάδες 2. ανέγερση πολυτελών κατοικιών	1.πολλά θύματα ληστειών 2.αναβάθμιση περιοχής	1. αύξηση μέτρων και έρευνα για εντοπισμό από ΕΛ.ΑΣ.	1. - 2. νεοαστοί
2007	1. Οι ωραίες, παλιές συνοικίες με τα πολλά προβλήματα που ζητούν επίλυση	1. συζήτηση για το πρόβλημα υποβάθμισης	1. - περιπτωσιακή επίλυση προβλημάτων - έλλειψη συνεργασίας μεταξύ φορέων - μειωμένος ρόλος πολιτών	1. υποβάθμιση και έλλειψη κανόνων για την ανάπτυξή τους	1. - πραγμάτωση ενός συνολικού προγράμματος παρεμβάσεων στην κατεύθυνση μιας ενιαίας φιλοσοφίας και στρατηγικής - ενίσχυση των μηχανισμών εφαρμογής	1. -
2008	1. Οι «εθνικές» ομάδες μαφιόζων της Αθήνας 2. Ο νόμος της νύχτας σε 3 ιστορικές γειτονιές 3. Οι μαύρες τρύπες του αθηναϊκού κέντρου 4. «Δώρο» για τους άστεγους τα εγκαταλελειμμένα κτίρια 5. Ξεχέλυσαν από μετανάστες οι πλατείες του κέντρου 6. Ανεξέλεγκτος ο αγοραίος έρωτας στην Αθήνα	1. εθνοτική κατανομή της μαφίας 2. ενόχληση κατοίκων των γειτονιών από την μεγάλη ανάπτυξη κέντρων διασκέδασης 3. φόβος κατοίκων και κίνδυνοι 4. εγκαταλελειμμένα κτίρια και διαμονή αστέγων 5. άστεγοι και εξαθλιωμένοι μετανάστες 6. ανομία και έλλειψη ελέγχου στον αγοραίο έρωτα	1. - 2. αυθαιρεσία στην χορήγηση αδειών, παράνομη λειτουργία και απουσία «τιμωρίας» 3. Εμπόριο και χρήση ναρκωτικών – κίνδυνος μετάδοσης ασθενειών από μετανάστες – κίνδυνος ΣΜΝ από ιερόδουλες 4. Μη αξιοποίησή εγκαταλελειμμένων προς κοινό όφελος 5. προβλήματα και αδιαφορία κρατικής πολιτικής 6. μη τήρηση του νόμου-ασάφεια νόμο-μη αποτελεσματική αστυνομική παρέμβαση	1. εγκληματικότητα, αυξημένες δραστηριότητες «μαύρης» οικονομίας και οικονομίας του εγκλήματος - Εκμετάλλευση εξαθλιωμένων για συμμετοχή σε παράνομες δραστηριότητες 2. Ηχορύπανση σε γειτονιές – επιβολή των «κανόνων» των κέντρων διασκέδασης 3. δυσχέρεια της ζωή των ντόπιων κατοίκων 4. «καβάζα» για αστέγους – χρήση από ναρκομανείς – εστίες μόλυνσης 5. μετανάστες άστεγοι στα όρια της επιβίωσης 6. πολλοί παράνομοι οικoi ανοχής-ενόχληση κατοίκων και επαγγελματιών	1. - 2. Μη αυθαίρετη χορήγηση αδειών – περισσότεροι έλεγχοι και ποινική δίωξη 3. - 4. επίσημη συνολική καταγραφή, αποτύπωση και χαρτογράφηση των εγκαταλελειμμένων κτισμάτων για αξιοποίηση 5. μέριμνα κρατικής πολιτικής-νομιμοποίηση περισσότερων μεταναστών 6. πιο σαφής νομοθεσία-πιο αποτελεσματική αστυνόμευση και εφαρμογή του νόμου	1. «εθνικές» ομάδες μαφιόζων 2. νόμος της νύχτας 3. μαύρες τρύπες 4. άστεγοι - εγκαταλελειμμένα 5. ξεχέλυσαν από μετανάστες 6. αγοραίος έρωτας
2009	1. υπαίθρια ξενοδοχεία για άστεγους έχουν γίνει οι πλατείες	2. χιλιάδες άστεγοι	1. εκκένωση εγκαταλελειμμένων κτιρίων που κατοικούνταν από αστέγους και έλλειψη μέριμνας	1. χιλιάδες άστεγοι και πεινασμένοι σε δρόμο και πλατείες	1. πιο αποτελεσματική πολιτική ως προς τη μέριμνα	1. πλατείες – ξενοδοχεία για αστέγους
2010	1. Η «χαρτογράφηση» της υποβάθμισης 2. Η μάχη για αποκατάσταση του Κέντρου 3. Φόβος και τρόμος μόλις πέσει το σκοτάδι 4. Ο φόβος δεν φυλάει τα έρμα 5. Μεταξουργείο, μια περιοχή που αναδίδει αίσθηση παρακμής	1. Εντοπισμός από τη δημοτική αρχή του προβλήματος υποβάθμισης και κινήσεις ανάπλασης 2. Η μετακίνηση αλλοδαπών και των παραβατικών στοιχείων Μεταξουργείο 3. μειωμένη πελατεία ξενοδοχείων λόγω	1. ποικίλες μορφές παραβατικότητας: πορνεία, τη διακίνηση και τη χρήση ναρκωτικών, παράνομη δράση μεταναστών, σωρεία ληστειών 2. Διασκορπισμός φαινομένων που υπήρχαν στην Ομόνοια προς γειτονικές περιοχές, λόγω αύξησης της αστυνόμευσης σ' αυτή 3. εγκληματικότητα: ναρκωτικά, ληστείες και εθνοτικές	1. Υποβάθμιση περιοχών και κίνδυνοι υγείας 2. Αύξηση εγκληματικότητας στο Μεταξουργείο 3. - υποβάθμιση κέντρου και φόβος - ζημία στα ξενοδοχεία και αρνητικός σχολιασμός περιοχής 4. φόβος - ενδυνάμωση ακροδεξιάς 5. Υποβάθμιση	1. Αναβάθμιση περιοχών 2. Δράση πολιτείας 3. Αποτελεσματική αστυνόμευση 4. - περισσότερη και αποτελεσματική αστυνόμευση - περισσότερη και πιο αποτελεσματική αστυνόμευση – λύσεις από αρμόδιους 5. αναβάθμιση περιοχής – πιο αποτελεσματική αστυνόμευση	1. υποβάθμιση 2. αποκατάσταση του Κέντρου 3. φόβος και τρόμος 4. φόβος 5. παρακμή

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

ΑΡΘΡΑ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΗΝ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ

ΕΤΟΣ	ΤΙΤΛΟΣ	ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ	ΑΙΤΙΑ/ΣΤΟΧΟΣ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ/ΕΠΙ ΠΤΩΣΗ	ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΕΠΙΛΥΣΗ
2001	0				
2002	0				
2003	1. Μεταξουργείο: η αναβάθμιση έμεινε στα λόγια	1. Η καθυστέρηση αναβάθμισης του Μεταξουργείου και η αποκατάσταση του «συγκροτήματος Δουρούτη»	1. Κωλυσιεργία κρατικού μηχανισμού	1. - αναβάθμιση μόνο στα «λόγια» - αποκατάσταση μόνο των όψεων του «συγκροτήματος Δουρούτη»	1. πραγματοποίηση αναβάθμισης
2004	0				
2005	0				
2006	1. Επένδυση στην αρχιτεκτονική 2. Έκθεση των μελετών κατοικιών στο Μεταξουργείο 3. Το 2008 έτοιμη η Ταινιοθήκη	1. Διαγωνισμός για εκπόνηση μελέτης συγκροτήματος κατοικιών και καταστημάτων 2. Διαγωνισμός για εκπόνηση μελέτης συγκροτήματος κατοικιών και καταστημάτων 3. Έναρξη εργασιών για εγκατάσταση της Ταινιοθήκης της Ελλάδος στο Μεταξουργείο	1. - 2. - 3. -	1. - 2. - 3. -	1. - 2. - 3. -
2007	1. Ο νέος αστικός πολιτισμός 2. Η ξαφνική έλξη της... πολυκατοικίας	1. η ενίσχυση της προβληματικής για νέο τύπο πολυκατοικίας 2. εμφάνιση «νέου τύπου» κατοικιών, loft	1. επιστροφή στο κέντρο και η εποίκηση πάλα ποτέ υποβαθμισμένων γειτονιών όπως το Μεταξουργείο 2. νέα πρότυπα ζωής	1. ενασχόληση στην Μπιενάλε με την πολυκατοικία και τα οικιστικά συγκροτήματα 2. εμφάνιση σε παλιές γειτονιών σύγχρονων πρωτότυπων κατοικιών	1. - 2. -
2008	1. Επενδύσεις σε κατοικίες με «ταυτότητα» για ειδικό κοινό 2. Τα διλήμματα της νέας Αθήνας	1. μόδα των loft στο Μεταξουργείο 2. Η διπλή όψη του κέντρου· γκετοποιημένες γειτονιές και αναβαθμισμένες λόγω της βιομηχανίας της διασκέδασης	1. νέα πολιτισμικά πρότυπα 2. -	1. νέες καταναλωτικές να μην υπάρχουν ασφαλείς γειτονιές κατοικίας στο κέντρο	1. - 2. «να ξαναστήσουμε πραγματικές γειτονιές με πραγματικά σπίτια και πραγματικούς, κανονικούς, ευχαριστημένου ανθρώπους»
2009	1. Οι αναπλάσεις που θα αλλάξουν την πρωτεύουσα 2. Το κοινό ψηφίζει τη φοιτητική εστία που προτιμάει 3. Φοιτητική γειτονιά με ιδιαίτερο στυλ στο Μεταξουργείο	1. Αισιοδοξία για ανάπλαση με στόχο την επιστροφή νέων κατοίκων 2. έκθεση έργων που πήραν μέρος στον αρχιτεκτονικό διαγωνισμό που προκήρυξε την η εταιρεία ανάπτυξης Oliaros για τον σχεδιασμό μιας ιδιωτικής φοιτητικής εστίας στο Μεταξουργείο και ψήφιση του κοινού 3. προκήρυξη αρχιτεκτονικού διαγωνισμού από την η εταιρεία ανάπτυξης Oliaros για τον σχεδιασμό μιας ιδιωτικής φοιτητικής εστίας στο Μεταξουργείο	1. Υποβάθμιση περιοχών 2. επένδυση στη δημιουργία φοιτητικών κατοικιών από την εταιρία 3. επένδυση στη δημιουργία φοιτητικών κατοικιών από την εταιρία	1. - 2. - 3. «ευρηματικές λύσεις που μας προετοιμάζουν για μια νέα γενιά κατοικιών, φοιτητικών και όχι μόνο.» ¹	1. Κινήσεις ανάπλασης με στόχο την ενίσχυση της κατοικίας 2. - 3. -
2010	1. Στέγη για φοιτητές στο Μεταξουργείο 2. Νέο πρόσωπο θα αποκτήσουν τρεις πλατείες 3. Η αρχιτεκτονική σώζει το ιστορικό κέντρο; 4. Διατηρητέα δεκάδες σπίτια στο Μεταξουργείο 5. Μεταξουργείο, Κεραμεικός σε προοπτική νέας τροχιά 6. Επενδύσεις 100 εκατ. στην αγορά κατοικίας	1. Νικήτής του αρχιτεκτονικού διαγωνισμού από την η εταιρεία ανάπτυξης Oliaros για τον σχεδιασμό μιας ιδιωτικής φοιτητικής εστίας στο Μεταξουργείο 2. κινήσεις αναβάθμισης του κέντρου της Αθήνας και του Μεταξουργείου 3. Συνέντευξη του διευθύνοντος συμβούλου της εταιρείας OLIAROS για τα επενδυτικά του σχέδια στο Μεταξουργείο 4. Χαρακτηρισμός λαϊκών σπιτιών ως διατηρητέα 5. Η επενδυτική πρόταση ύψους 100.000.000ευρώ από την εταιρία Oliaros 6. Πρόγραμμα της εταιρείας Oliaros: KM Properties	1. επένδυση στη δημιουργία φοιτητικών κατοικιών από την εταιρία 2. Υποβάθμιση 3. - 4. πολλά γραφικά κτίρια που θυμίζουν το παρελθόν 5. Κατοχή ακινήτων και επένδυση στην περιοχή του Μεταξουργείου 6. Επένδυση στην αγορά κατοικίας	1. Δρομολόγηση της κατασκευής των φοιτητικών κατοικιών 2. - 3. - 4. Διατήρηση της γειτονιάς ως περιοχή κατοικίας και αναβάθμισή της 5. «να αναδειχθεί ο Κεραμεικός και το Μεταξουργείο σε μια πρότυπη, ισορροπημένη, πολυπολιτισμική, σύγχρονη γειτονιά κατοικίας» ² 6. Αξιοποίηση ακινήτων που έχει στη διάθεσή της	1. - 2. επικαιροποίηση εκπονημένων μελετών ανάπλασης από την Εταιρεία Ενοποίησης Αρχαιολογικών Χώρων 3. - 4. Εκμετάλλευσή τους και αναβάθμιση της περιοχής 5. υποστήριξη της Πολιτείας έτσι ώστε να γίνουν συντονισμένες κινήσεις σε θέματα που αφορούν διάφορα πολιτικά, χωρικά και κοινωνικά ζητήματα 6. αναβάθμιση περιοχής και συνεργασία με

¹ <http://www.kathimerini.gr/369892/article/politismos/arxeio-politismoy/foitikh-geitonia-me-idiatero-styl-sto-meta3oyrgeio>

² <http://www.kathimerini.gr/410392/article/politismos/arxeio-politismoy/meta3oyrgeio-kerameikos-se-prooptikh-neas-troxias>

2011	0				
2012	1. Γράμμα από την πόλη μου	1. Άρθρο του διευθύνοντος συμβούλου της εταιρείας OLIAROS για την πολιτική κατάσταση	1. «Δυστυχώς όμως το πολιτικό σύστημα και η κοινή γνώμη έχουν ρίξει όλο το βάρος στις αρρωστισμένες πτυχές της κοινωνίας [...]αντί να ρίξουν το βάρος στον εντοπισμό και στην ενδυνάμωση των πολλών υγιών τάσεων» ³	1. «κινδυνεύουν να πνίξουν τα υγιή στοιχεία στην πόλη και την κοινωνία» ⁴	1. Στήριξη της παραγωγής, επιχειρηματικότητας, ιδιωτικής πρωτοβουλίας και προώθηση της καινοτομίας
2013	1. Σε καλό δρόμο η ανάπτυξη του Κεραμικού στο Μεταξουργείο 2. Μια μικρή επανάσταση κάτω από την Ομόνοια 3. Μεταξουργείο, η περιοχή των αντιφάσεων 4. Όταν η πόλη χωρίζεται στα δύο	1. Κρατικά κίνητρα και διευκολύνσεις για υλοποίηση του επενδυτικού προγράμματος ανάπτυξης του Μεταξουργείου της εταιρείας Oliagos σε ταχεία αδειοδότηση Fast Track 2. Δρομολόγηση του προγράμματος ανάπτυξης του Μεταξουργείου της εταιρείας Oliagos με έναρξη των διαδικασιών ένταξης στο πρόγραμμα JESSICA. 3. αντίφαση μεταξύ ενεργειών αναβάθμισης και υπάρχουσα υποβάθμιση 4. Αστικά θέματα που διχάζουν στην Αθήνα μεταξύ των οποίων η εικαστική διοργάνωση ReMap της εταιρείας Oliagos	1. Συμβολή ιδιωτικού παράγοντα στην ανάπτυξη του Μεταξουργείου 2. Το πρόβλημα ασφάλειας της περιοχής ως παράγοντας επισφάλειας της επένδυσης 3. από τη μια κινήσεις αναβάθμισης και πολιτισμού της κτηματομεσιτικής εταιρείας Oliagos και από την άλλη οι κοινωνικές παθογένειες της περιοχής 4. οι εικαστικές εκθέσεις ως απόπειρα επιχειρηματικού εξευγενισμού	1. Διαδικασία ταχείας αδειοδότησης (fast track) και τη χρηματοδότηση από το πρόγραμμα JESSICA του επενδυτικού προγράμματος της Oliagos με τη 2. Υπάρχει περίπτωση να μην εγκριθεί η χρηματοδότηση 3. Καθυστέρηση αναβάθμισης της περιοχής 4. –	1. – 2. Αντιμετώπιση των προβλημάτων ασφάλειας με πιο δραστήρια αστυνόμευση και απομάκρυνση των οίκων ανοχής. 3. - κινήσεις αναβάθμισης από την πολιτεία και πλαίσισή με έργα της δραστηριότητας της Oliagos - κινήσεις πολιτείας για εξέλιξη οίκων ανοχής και άλλων στοιχείων υποβάθμισης 4. –
2014	1. Μπορεί να σωθεί η Αθήνα; 2. Κεραμικός-Μεταξουργείο: Το άδηλο μέλλον μιας ανάπτυξης 3. Μεταξουργείο, η τελευταία γειτονιά 4. Κεραμικός-Μεταξουργείο: Το άδηλο μέλλον μιας ανάπτυξης	1. νέο ΣΟΑΠ και η καθυστέρηση της αναβάθμισης του κέντρου 2. πρόσκληση στην ομιλία του διευθύνοντος συμβούλου της Εταιρείας Ανάπτυξης Ακινήτων OLIAROS για το σχέδιο ανάπτυξης του Μεταξουργείου 3. το Μεταξουργείο ως εναλλακτική περιοχή διασκέδασης και πολιτισμού	1. έλλειψη υπεύθυνης πολιτικής παρέμβασης 2. – 3. –	1. υποβάθμιση κέντρου 2. – 3. –	1. υπεύθυνη ανάληψη υλοποίησης μέτρων αναβάθμισης από το δήμαρχο Αθήνας 2. – 3. –

³ <http://www.kathimerini.gr/460156/article/politismos/arxeio-politismoy/gramma-apo-thn-polh-moy>

⁴ <http://www.kathimerini.gr/460156/article/politismos/arxeio-politismoy/gramma-apo-thn-polh-moy>